

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav Dálého východu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rozbor Han Jong-unova „Pojednání o reformách korejského
buddhismu“

Analysis of Han Yongun's "On Reforms of Korean Buddhism"

Autor práce: **Marek Zemánek**
Studijní obor: **koreanistika**
Vedoucí práce: **Mgr. Tomáš Horák Ph.D.**

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu.

Děkuji panu Mgr. Tomáši Horákovi, Ph.D., za trpělivost při vedení práce, cenné rady a pomoc s porozuměním textu. Mé díky také patří paní PhDr. Ivaně Gruberové, Dr., za poskytnutí části disertační práce a paní doc. PhDr. Miriam Löwensteinové, Ph.D., za rady při finálních úpravách práce. Dále děkuji pedagogům a studentům Semináře koreanistiky a Ústavu filosofie a religionistiky FFUK a Katedry buddhistických studií Univerzity Dongguk v Söulu za neustálý přísun cenných podnětů.

I. Obsah

I.	OBSAH	4
II.	ÚVOD	5
III.	HISTORICKO-POLITICKÉ SOUVISLOSTI.....	6
III.1	STRUČNÉ DĚJINY KOREJSKÉHO BUDDHISMU	6
III.1.1	Tři království – Čosŏn	6
III.1.2	Buddhismus na přelomu století	7
III.2	POLITICKÉ POZADÍ HAN JONG-UNOVY DOBY	9
III.3	HAN JONG-UNŮV ŽIVOT.....	11
IV.	ČOSŎN PULGJO JUSINNON	14
IV.1	O DÍLE.....	14
IV.1.1	Obecné	14
IV.1.2	Struktura	14
IV.2	ANALÝZA DÍLA.....	15
IV.2.1	Úvod	15
IV.2.2	Povaha buddhismu.....	16
IV.2.3	Principy buddhismu	20
IV.2.4	Reformovat buddhismus je třeba od destrukce.....	21
IV.2.5	Mnišské vzdělání	22
IV.2.6	Zenová praxe	26
IV.2.7	Zrušení recitačních síní	28
IV.2.8	Misie	31
IV.2.9	Umístění klášterů	32
IV.2.10	Ikonografické předměty uctívané buddhisty	35
IV.2.11	Různé buddhistické rituály.....	38
IV.2.12	Obnova občanských práv mnichů skrze zapojení do výrobního procesu.....	39
IV.2.13	Budoucnost buddhismu a problém mnišských svateb.....	42
IV.2.14	Způsob volby opata	44
IV.2.15	Jednota mnichů	45
IV.2.16	Správa klášterů	49
IV.2.17	Závěr.....	50
V.	ZÁVĚR.....	51
V.1	VÝZNAM DÍLA	51
V.2	MYŠLENKOVÁ VÝCHODISKA A VLIVY NA ČOSŎN PULGJO JUSINNON	52
V.2.1	Buddhismus	52
V.2.2	Evoluční teorie a sociální darwinismus	55
V.2.3	Konfucianismus	55
V.2.4	Západní filozofie	56
V.2.5	Důraz na vzdělání	56
V.2.6	Křesťanství	56
V.3	HAN JONG-UNOVO MYŠLENÍ.....	56
V.3.1	Základní teze.....	56
V.3.2	Han Jong-unův buddhismus	57
V.3.3	Poznámka k argumentaci.....	58
VI.	TECHNICKÉ POZNÁMKY A BIBLIOGRAFIE.....	60
VI.1	ZKRATKY	60
VI.2	TRANSKRIPCE	60
VI.3	BIBLIOGRAFIE.....	60
VII.	RESUMÉ.....	62
VIII.	ABSTRACT	63

II. Úvod

V naší práci se budeme zabývat spisem Čosŏn pulgjo jusinnon korejského mnicha, literáta a vlastence Han Jong-una. Vzhledem k tomu, že dílo není pouhým výčtem reforem, ale je silně filozofující, naším cílem bude zabývat se myšlenkami v něm obsaženými.

Dílo samozřejmě vyrůstá z kulturně-politického kontextu, a tak, než se pustíme do jeho samotné analýzy, uvedeme se do obrazu situace drobnými poznámkami k historii korejského buddhismu a historickým souvislostem jeho vzniku. Co ovšem záměrně vypouštíme, je obecný úvod do buddhismu. Charakter díla prostě základní povědomí o buddhismu předpokládá. Specifické problémy a narážky na různé filozofické koncepty buddhismu, historické či legendární události a postavy apod. vyřešíme poznámkovým aparátem. Pro pochopení díla nesmí chybět seznámení s Han Jong-unem samotným a jeho životem.

Ústřední částí naší práce je *rozbor díla*. Budeme sledovat jeho strukturu a vybírat stěžejní myšlenky tak, jak se v textu objevují. Domníváme se, že to je nejvhodnější způsob, jak v tomto rozsahu dílo uchopit. Podaří se nám tak následovat logické uspořádání spisu a zároveň se vyhneme velkému rozsahu komentovaného překladu. Cenou bude jistá dávka subjektivity, které se pravděpodobně není možno vyhnout. Přijdeme také o Han Jong-unovu ironii, je tak těžko převeditelná.

V závěru sumarizujeme nejdůležitější myšlenkové proudy, jejichž otisky ve spisu najdeme, a krátce popíšeme jejich vliv na obsah díla. Poté se pokusíme shrnout a charakterizovat Han Jong-unovo myšlení v kontextu tohoto díla.

III. Historicko-politické souvislosti

III.1 *Stručné dějiny korejského buddhismu*

III.1.1 Tři království – Čosŏn

Buddhismus se do Koreje dostal v období Tří království, kolem poloviny čtvrtého století našeho letopočtu¹ a v Koreji se dobře uchytil. Z Číny se do Koreje rozšířily různé jeho školy, mnozí mniši odcházeli studovat do Číny i Indie a buddhismus si postupně budoval pozici státního náboženství.

V období Sjednocené Silly se buddhismus dále rozvíjel a dosáhl jednoho ze svých vrcholů v mistrech Wŏnhjoovi a Ŭisangovi a buddhismus se, zejména díky jejich působení, stal náboženstvím lidovým. V této době byly nejpopulárnější školy Wŏnjung (Jógáčára), Škola čisté země a původní korejská škola Pŏpsŏng (法性). Studium a pěstování učení založeného na sútrách bylo omezeno zejména na vrstvu elity. V této době se stala škola Čisté země a její praxe *jŏmbul*² velmi populární mezi prostým lidem. Vývoj buddhistického myšlení v této éře bývá dělen na dvě části: první, zhruba do roku 780 je obdobím rozkvětu, a následné období je obdobím úpadku. V druhém období se do Koreje z tangské Číny dostává zenová forma buddhismu.

V období království Korjŏ se zen dále rozvíjí a postupně si vydobývá pozici podporovaného státního náboženství. Buddhismus je chápán, podobně jako tomu bylo již za Silly, jako náboženství ochraňující stát a je silně protěžován.

Postupně se proti sobě staví školy zenové a školy doktrinární, což vede myslitele tohoto období k hledání střední cesty a jednoty těchto dvou směrů. Největším z nich byl Činul, který se, kromě tohoto sporu, ještě potýkal s nešvary, které do buddhismu stačily proniknout ze sekulární sféry. Pozice státního náboženství a vlivného fenoménu v společnosti Korja s sebou přinesla jevy jako jsou korupce, boj o moc, provádění rituálů za světské úspěchy apod.

V kontextu naší práce by bylo jistě zajímavé porovnat reformní snahy Činula a Han Jong-una. Činul, který žil v druhé polovině dvanáctého století,

¹ Kogurjŏ 372 n.l., Päkče 384 n.l., Silla 6. stol. n.l.

² Viz IV.2.7

zažil korejský buddhismus na jeho vrcholu, alespoň pokud jde o jeho postavení ve státě a společnosti, tudíž byl nucen potýkat se s problémy pramenícími právě z této situace. Na druhé straně Han Jong-un žil v době, kdy byl korejský buddhismus v žalostném stavu po dlouhé době útlaku v období Čosön a stál, či spíše ležel, na okraji společnosti, jak níže uvidíme. Jistě by se našly společné body jejich kritiky, jako je právě provádění rituálů za získání úspěchu, motivace mnichů atd.

Ačkoli Činul zanechal nepřehlédnutelný otisk v praxi korejského buddhismu, zejména pokud jde o vztah zenu a doktrinárních škol a charakteru probuzení, společensko-ekonomická pozice buddhismu se neracionalizovala. Buddhismus byl proto kritizován již na konci období Korjŏ neokonfuciány pro svou údajnou zhýralost a ti požadovali jeho odstranění z dosavadního postavení.

Již na počátku období Čosön, za dynastie I, která si zvolila za státní ideologii neokonfucianismus, se pozice buddhismu otočila o sto osmdesát stupňů. Nekonfuciánská kritika z konce období Korjŏ byla uvedena do praxe. Byl radikálně snížen počet klášterů a chrámů, byly zabaveny chrámové pozemky, počet lidí, kteří se mohli stávat mnichy, byl také omezen. Rostoucí tlak a opatření vtiskly korejskému buddhismu další z jeho charakteristik, a sice vyobcování buddhismu z měst do horských údolí. S tímto fenoménem se Han Jong-un níže vyrovnává. V tomto období byl také v několika fázích snížen počet buddhistických škol a postupně splynuly ve školu jedinou, což je stav, který se víceméně udržel dodnes.

Útisk ze strany konfuciánů měl i pozitivní efekt, došlo k jakémusi pročištění buddhismu. Nutnost vyrovnávat se s kritikou podnítila mnichy k intelektuální aktivitě, takže i v této době můžeme najít význačné mnichy jako byli Kihwa nebo Sŏsan. Hojně využívanou se stala koánová praxe v zenové meditaci.

III.1.2 Buddhismus na přelomu století

Na konci období Čosön se do Koreje, společně s ostatními prvky západní kultury, dostávala i cizí náboženství. Korejská vláda v té době paradoxně

udržovala politiku utlačování buddhismu, zatímco ostatní náboženství měla volné pole působnosti v oblasti svého šíření. Ke změně došlo až v roce 1875, kdy mnich japonské školy Ničiren, Sano Zenrei, požádal korejskou vládu o zrušení zákazu vstupu mnichů do měst. Motivací ovšem byla snaha šířit ničirenský buddhismus v Koreji. I když toto uvolnění s sebou přineslo rozvoj japonských misijních aktivit, umožnilo korejským buddhistům zaktivnět. Korejská vláda si chtěla podržet kontrolu nad buddhismem v Koreji. Podřídila kláštery správě ministerstva vnitra a vydala různé zákony upravující poměry buddhismu. Korejští buddhisté začali také rozvíjet své aktivity, zejména v podobě spolupráce mezi kláštery.

Tato situace netrvala dlouho, neboť po podepsání *protektorátní smlouvy* se do záležitostí buddhismu začal vměšovat *generální rezident* a po anexi Koreje v roce 1910 uplatňovala japonská vláda politiku zaměřenou proti korejskému buddhismu jako jeden z bodů své koloniální politiky. Úkolem japonského buddhismu bylo napomoci asimilaci korejské kultury. Do Koreje již v roce násilného otevření (1876) pronikly japonské školy: Šin, Ničiren, Čistá země, Šingon, Sótó a Rinzai. Školy začaly otvírat buddhistická centra v různých městech. Jejich aktivity se nezaměřovaly jen na japonské rezidenty, ale i na korejské obyvatelstvo. V roce 1911 měly tyto školy v Koreji dohromady 67 klášterů a center.

Situace v této době byla taková, že japonská forma buddhismu byla prosazována na úkor korejské do takové míry, že byly konfiskovány korejské kláštery a rozdělovány mezi japonské školy. Navíc bylo obyvatelstvo nuceno k přijímání cizího náboženství – šintoismu. Křesťanské církve byly omezeny, ale jejich postavení bylo velmi dobré díky tomu, že s sebou přinášely vzdělání, nemocnice a další prvky sociální péče.

Korejský buddhismus tak tváří v tvář této hrozbě pocítil potřebu reformy. Jednou její odezvou je i Čosön pulgjo jusinnon.

III.2 Politické pozadí Han Jong-unovy doby

V Koreji, v době předcházející Han Jong-unovu narození, fakticky vládl I Ha-ŭng (1821 – 1898), známější pod označením Tăwŏngun.³ Země v době, kdy se dostal k moci, trpěla vnitřními nepokoji v podobě stále častěji se objevujících lidových povstání a byla ohrožena nebezpečím agrese zvenčí. Nebezpečí představovaly západní mocnosti a zejména sílí Japonsko.

Ve společnosti té doby můžeme vidět dva extrémní protichůdné proudy. Na jedné straně modernisty, kteří by rádi přijímali vše nové přicházející ze západu; na druhé straně konzervativce, kteří se snažili za každou cenu udržet Koreu v izolaci od okolního dění, zejména tedy od vlivů západní civilizace přicházejících z Číny či Japonska

Tăwŏngun se zaměřil na opětovnou centralizaci moci do královských rukou na úkor mocných rodů spřízněných s dvorem. Provedl řadu reforem ve snaze pročistit a zprůhlednit stávající úřednický systém, reforem za účelem zlepšení ekonomické situace země. Reformy ovšem nepřinesly kýžený efekt, a nakonec vedly ke ztrátě Tăwŏngunovy moci.

Korejská vláda se během působení Tăwonguna bránila všem pokusům o navázání obchodních styků, zejména z obav o bezpečnost země (poučení Opiovými válkami v Číně) a šíření křesťanství, které bylo vnímáno jako hereze. Korea později úspěšně odrazila pokusy o „vpády“ Francouzů (1886) a Američanů (1871).

Takto úspěšní ovšem Korejci nebyli vůči Japonsku, které vyvinulo na Koreu tlak, který ji donutil podepsat tzv. *Kanghwaskou smlouvu* (1876), která pootevřela Japonsku bránu Koreje.

Vnitřní ekonomická a politická situace se nadále zhoršovala, což bylo způsobeno politickými boji mezi projaponskými „pokrokovými úředníky“ a pročínským rodem Min a tedy de facto čínsko-japonskými boji o vliv na Korejském poloostrově. Do tohoto sporu se nakonec vložilo i Rusko. Zájmy korejských obchodníků a potažmo rolníků silně poškozovala přítomnost

³ Princ-regent

japonských obchodníků a zejména výhody vyplývající z nerovnoprávné *Kanghwaské smlouvy* a dalších dodatků.

Špatná ekonomická situace vyústila v povstání *Tonghak* (Východní učení). Povstání nakonec vedlo k vyloštění čínských i japonských jednotek na poloostrově a k vypuknutí Čínsko-japonské války (1894 – 5, ve které Japonsko zvítězilo, donutilo Čínu uznat zrušení starých tributárních vazeb Koreje na Čínu a ještě více si otevřelo dveře pro obsazení Koreje.

Po roce 1900 začala stoupat rivalita Ruska a Japonska na Dálném východě. V roce 1904 přepadlo Japonsko ruské základny v Port Arturu, Korea zareagovala vyhlášením nezávislosti. Japonsko, i přesto, poslalo do Koreje svá vojska a přimělo ji podepsat dohodu, která mu umožnila rozmístit v Koreji svá vojska a převzít dohled nad korejskou státní správou. Japonsko v Rusko-japonské válce snadno zvítězilo. Po skončení souhlasily západní velmoci s pokračující přítomností Japonska, což bylo nakonec stvrzeno Portsmouthskou smlouvou. Tím nestálo úplné kolonizaci Koreje nic v cestě.

17. listopadu 1905 se Japonci zmocnili úředního pečetidla, kterým si, přes odpor korejských úředníků „podepsali“ protektorátní smlouvu. Byl zřízen úřad generálního rezidenta, pod jehož pravomoc přešly nejprve otázky zahraniční politiky Koreje a nakonec veškeré záležitosti vnitřní správy. Japonsko dále pracovalo na postupné anexi Koreje, ke které došlo 22. srpna 1910.

Po anexi si Japonsko přirozeně potřebovalo udržet moc ve svých rukách. Nemohlo si tedy dovolit žádné podstatné protijaponské akce ze strany Korejců a přirozeně tomu přizpůsobilo svou politiku. Období po okupaci je proto nazýváno *obdobím temna* (*amhŭkki*), kdy byly potlačovány aktivity, které by mohly být pro Japonsko potenciálně nebezpečné. Byl téměř umlčen korejský tisk, aktivní politická opozice byla razantně umlčena. Školský systém byl nastaven tak, aby plodil spolehlivé občany Japonského císařství.

V této době (v podstatě od uzavření *Kanghwaské smlouvy*), která byla pro Koreu bezpochyby velmi krušná, došlo k podstatnému otevření Koreje kulturnímu vlivu zvenčí, a to jednak vlivu západní kultury, která se do Koreje

dostávala v podobě překladů západní literatury, zřizování škol západního typu zejména pod vedením protestantských misionářů atp. Mnoho Korejců získávalo nové zkušenosti díky studiím v Japonsku. Tyto vlivy přirozeně nutily stávající tradiční instituce k reakci a k určitému vyrovnávání se s nimi. Tato situace vehnala čerstvý vítr do korejské společnosti. Ústřední bod naší práce, tedy *Čosŏn pulgjo jusinnon*, je právě jednou z těchto reakcí, tentokráte buddhistické provenience.

III.3 *Han Jong-unův život*

Narodil se 29. srpna 1879 v dnešním okrese Höngsŏng v provincii Jižní Čchungčchong pravděpodobně do rodiny nižšího úředníka. Dostal občanské jméno Han Ju-čchon (jeho buddhistické jméno bylo Jong-un [龍雲] nebo Pongwan [奉玩] a buddhistický titul Manhä [卍海]. Od svých šesti let navštěvoval vesnickou konfuciánskou školu *sŏdang*, kde studoval klasické texty. Projevoval také zájem o populární čínskou literaturu, dramata a romány. V roce 1892 byl rodiči oženěn s dívkou z rodiny Čönů z Čchönanu, Čön Čong-suk.

V roce 1897 opustil domov, aby se stal buddhistickým mnichem, navštívil několik klášterů, kde studoval buddhistické texty. Nejvýznamnější je jeho pětiletý pobyt v klášteře Päktaamsa, kde se vedle intenzivního studia súter a pěstování zenové meditace seznámil také s díly jak západních, tak i moderních čínských filozofů, jak ještě uvidíme níže.

Na základě tohoto studia se rozhodl v roce 1904 podniknout cestu kolem světa. V přístavu Wönsan, se záměrem dostat se přes Rusko do Evropy a dále do Ameriky, se nalodil na loď do Vladivostoku, kde byl ovšem místní korejskou komunitou považován za kolaboranta s Japonci a dokonce musel dvakrát čelit vražednému útoku. Nakonec se vrátil domů do svého rodiště, kde opět *vstoupil do světského života*. Záhy však opustil rodinu, včetně těhotné manželky, a vrátil se do mnišského stavu. V roce 1907 pod vedením mistra Jöngoka absolvoval své první zenové ústraní v klášteře Könbongsa v provincii Kangwöndo.

V roce 1908 odcestoval do Japonska, aby se seznámil s moderní kulturou a institucemi v Japonsku. Navštívil mnoho klášterů v Tokiu a Kjótu a také kurzy indické, čínské i západní filozofie na univerzitě Sótóšú v Tokiu.

V roce 1909 podal pod vlivem svého pobytu v Japonsku generálnímu guvernérovi dva návrhy týkající se svateb mnichů. V roce 1911 se postavil proti projaponskému komplotu mnicha Hōgwanga a společně s Pak Han-jōngem a Čin Čin-ŭngem vedl buddhistickou demonstraci na podporu reformního hnutí školy *Imdže* při pokusu zabránit převratu Japonsko-korejské buddhistické ligy. V roce 1913 založil společně s Pak Han-jōngem korejské buddhistické centrum, ve stejném roce se stal učitelem v klášteře Tchongdosa. V květnu 1913 byl publikován *Čosŏn pulgjo jusinnon*, v roce 1914 vydal *Pulgjo tādžŏn (Velký kodex buddhismu)* za účelem popularizace buddhistických textů a v roce 1918 začal za stejným účelem s vydáváním časopisu *Jusim*.

„Uprostřed těchto činností pokračoval Han Jong-un v meditaci a 3. prosince roku 1917 (dle jiných pramenů 2. nebo 8. prosince) kolem desáté hodiny večer v poustevně Oseam údajně dosáhl buddhistického probuzení.“⁴

Při přípravách *Hnutí prvního března* působil jako zástupce buddhistických kruhů. K formulaci *Deklarace nezávislosti* přispěl třemi požadavky. Prvního března promluvil v síni Mjōngwōlgwan jménem třiceti tří „představitelů korejského lidu“ deklarujíc korejskou nezávislost. Poté byl zatčen japonskou policií. Ve vězení sepsal *Čosŏn tongnibŭi sŏ (Spis o korejské nezávislosti)*, v srpnu byl shledán vinným. Během roku 1912 mu bylo nabídnuto prominutí trestu výměnou za to, že napíše dopis, ve kterém vyjádří svou lítost nad účastí v *Hnutí prvního března*, což přirozeně odmítl. Přesto mu byl v roce 1921 trest zkrácen a byl propuštěn. V roce 1926 úspěšně vydal sbírku básní *Nimŭi čchimmuk (Tvoje mlčení)* a *Sip hjōndam čuhä (Komentář k deseti tajemstvím)*. V roce 1927 založil protijaponskou organizaci *Singanhö (Společnost nové elity)*. V roce 1930 se stal

⁴ Gruberová, Ivana. Manhă Han Jong-un: Tvoje mlčení (Nimŭi Čchimmuk). "Intence života a tvorby" v básnické sbírce korejského buddhistického mnicha. Doktorská disertační práce. FFUK. Praha, 1997. str. 8

hlavou *Mandangu*, společnosti založené na třech bodech: oddělení náboženství od státu, zavedení buddhistických reforem a propagace buddhismu.

V roce 1931 se dostal do čela měsíčníku *Pulgjo (Buddhismus)* a začal v něm publikovat mnoho svých článků o buddhismu a článků protijaponských. Vydávání časopisu bylo však brzy pozastaveno. Hlavním důvodem byla také částečná neshoda Han Jong-unových reformních názorů s buddhistickými kruhy.

V roce 1933 se znovu oženil (s Ju Suk-wŏn) a v následujícím roce se mu narodila dcera. V té době se věnoval stavbě poustevny *Simundžang*. V roce 1935 publikoval v novinách Čosŏn ilbo román *Hŭkpchung (Černý vítr)* a následně román *Huhŏ (Lítost)* v Čosŏn čungang ilbo, tento román zůstal nedokončen kvůli zastavení vydávání novin. Nedokončený zůstal také román Čchŏrhjŏlmiin (*Kráska se železnou krví*), který vycházel v časopise *Pulgjo*.

Mnoho z Han Jong-unových přátel bylo v té době zatčeno, což působilo problémy i jemu. „Mnozí ze signatářů Deklarace nezávislosti z 1. 3. 1919 nakonec dříve či později začali kolaborovat s Japonci. O Han Jong-unovi se však všeobecně soudí, že nátlaku nepodlehl, i když to přinášelo značné potíže celé jeho rodině...”⁵.

V roce 1939, u příležitosti svých 60. narozenin pronesl přednášku k *Vimalakirti sŭtře*. V následujícím roce se postavil proti japanizaci korejských jmen, dokonce se odmítl nechat zapsat do matriky. Kvůli tomu během války nedostávala jeho rodina přiděly jídla a jeho dcera nemohla navštěvovat státní školu.

V roce 1943 vystoupil proti odvádění korejských studentů na frontu. Zemřel v roce 1944, v 65 letech, na mozkovou mrtvici. Po kremaci byly jeho ostatky uloženy na veřejném hřbitově v Manguri v Sŏulu.

⁵ Op. cit., str. 18

IV. Čosŏn pulgjo jusinnon

IV.1 O díle

IV.1.1 Obecné

Čosŏn pulgjo jusinnon (朝鮮佛教維新論) - Pojednání o (revitalizačních) reformách korejského buddhismu - je hodnoceno jako jedno ze stěžejních děl Han Jong-una.⁶ Dílo bylo původně napsáno v *kukhanmunu* (smíšený způsob zápisu kombinací čínských znaků s korejskou abecedou). V této práci používáme takové vydání ze *Souboru děl Han Jong-una (Han Jong-un čŏnčip)*⁷ a jeho korejský překlad.⁸

IV.1.2 Struktura

Dílo je členěno do sedmnácti kapitol. V kapitolách 1 – 4 se zabývá obecnými předpoklady reformy, kterou se chystá navrhnout. Zabývá se tím, co je to buddhismus, který vymezuje vůči ostatním náboženstvím. Částečně se dotýká problematiky poznání, charakteru člověka a hodnoty lidského života. Dále hodnotí situaci současného buddhismu v Koreji a nutnost a způsob provedení reformy. Tyto kapitoly jsou myšlenkovým základem a východiskem pro kapitoly následující. Konkrétním myšlenkám se budeme věnovat v závěru (kap. V).

V následujících částech se pak postupně věnuje jednotlivým tématům či nešvarům, které je třeba reformovat, přičemž můžeme vidět, že vychází z myšlenek oddílů 1 – 4. Kapitoly mají přibližně stejnou strukturu. Nejprve je popsán ideální, v kontextu dálnovýchodního myšlení většinou původní stav, nebo stav ideální v kontextu západních poznatků. Následuje popis současného upadlého stavu a nakonec Han Jong-unův návrh nápravy.

⁶ Srov.: Kim Jong Myung. „Han Jong-un“ in McGreal, P. (ed). *Velké postavy východního myšlení*. Prostor. Praha, 1998.

⁷ Han Jong-un, *Han Jong-un čŏnčip*. Singumunhwasa. Sŏul, 1973.

⁸ Han, Jong-un. *Čosŏn pulgjo jusinnon*. Undžusa. Sŏul, 1992.

IV.2 Analýza díla

IV.2.1 Úvod

V úvodu se Han Jong-un táže, zda úspěch a neúspěch existují coby samostatné, nezávislé jevy. Odpovídá si, že ne. Existují pouze v závislosti na člověku. Naproti tomu se lidé kdysi domnívali, že se úspěch či neúspěch váže na vůli *nebes*. Bylo tedy jedno, zda se člověk snažil či nikoli, což lidi nutně demotivovalo. Výsledek byl nakonec vždy odkázán na vůli *nebes*.

Když člověk věří, že úspěch a neúspěch závisí na *nebesích*, věří pak jen v *nebesa* a zapomíná na sebe. Je to jakoby „jeho jméno bylo zapsáno v registru otroků.“⁹

Pravdou je, že *nebesa* nemají s konečným úspěchem či neúspěchem nic společného, úspěch závisí jen na člověku samém. To je nutné pochopit a zaměřit svou víru do sebe, nikoli někam ven.

Dále se Han Jong-un pozastavuje nad tím, že ačkoli se ve společnosti ozývá volání po reformách všeho druhu, z nichž mnohé se již provedly, provádějí, nebo se plánují provést, pouze po reformě korejského buddhismu zatím nevolá nikdo. Je to tím, že by na korejském buddhismu nebylo co reformovat či by nestál za reformu? Přes pečlivé uvážení nemůže Han Jong-un takový důvod pro neprovedení reformy najít. Konstatuje, že zodpovědnost zůstává na něm. Přestože jsou lidé, kteří přikládají reformě korejského buddhismu význam, zatím se k tomu nikdo neodhodlal. Han Jong-un se rozhodl vytvořit návrh reformy proto, že si uvědomuje nutnost individuální aktivity.

V Úvodu se Han Jong-un jasně staví proti jakémukoli determinismu a zdůrazňuje nutnost aktivního přístupu jednotlivce. Vyslovuje se zde jasně pro humanismus a člověka jako centrum lidského života a tento přístup mu umožňuje se do pokusu o reformu korejského buddhismu vůbec pustit.

⁹ Han Jong-un. *Čosŏn pulgjo jusinnon*, str. 12

IV.2.2 Povaha buddhismu

Jelikož se Han Jong-un hodlá věnovat reformám buddhismu, přirozeně ví, že je nutno buddhismus nejprve pochopit. A je nutno jej pochopit v kontextu světového vývoje, ve který Han Jong-un věří a který chápe jako vývoj, na jehož konci stojí nějaký ideální stav. Buddhismus se musí tomuto vývoji přirozeně přizpůsobovat. Pokud by se nepřizpůsoboval, nepomohlo by mu ani „kdyby si osvojil techniku ožívování mrtvol a vzkřísil by Martina Luthera a Cromwella.“¹⁰

Han Jong-un se zabývá buddhismem ze dvou aspektů. Prvním je aspekt náboženský a jeho ústředním motivem je naděje. Tato naděje je pak zdrojem existence a vývoje. Je to naděje ve svém aktivním aspektu, tudíž člověka pohání. Kdyby nebylo naděje, byli by lidé pasivní a svět by šel k úpadku.

Různá náboženství dávají různé odpovědi na eschatologické otázky. Ústředním bodem křesťanství je království nebeské, v judaismu je to Bůh, v islámu slib věčného života. Když se ale na tyto představy podíváme trochu přísněji, v zevrubnější kritice neobstojí. Ukáží se jako pověry omezující moudrost, protože byly kritizovány různými filozofy. Han Jong-un kritizuje tato náboženství proto, že „vytvářejí něco sladkého v nemateriálním světě, v co potom nechávají ubohé cítící bytosti věřit a vkládat jejich naději.“¹¹ Tato náboženství se obávají nedostatku naděje, a tak vytvářejí pověry, aby v ně lidé věřili. Přístup buddhismu je naprosto opačný, buddhismus se obává toho, že lidé budou věřit v pověry. Buddhismus poměřuje vše probuzením.

Učení o nebi a pekle je sice obsaženo i v buddhismu, ale značně se liší od pojetí ostatních náboženství. „Jak praví sůtry, ‚peklo a nebe jsou obě Čistou zemí‘ a ‚Mysl cítících bytostí je Čistou zemí *bodhisattvů*.¹²‘ Pokud se nad tím řádně zamyslíme, vidíme, že nebe, se kterým se setkáváme v buddhismu není nebem, které si běžně představují lidé. Nebe si vytváříme ve vlastní mysli, tak

¹⁰ Han Jong-un, *Čosŏn pulgjo jusinnon*, str. 15

¹¹ Han Jong-un, *Čosŏn pulgjo jusinnon*, str. 16

¹² *Bōdhisattva*, kor. posal. V mahájánovém buddhismu je to bytost, která směřuje k buddhovství, ale motivována soucitem, vstup do nirvány odkládá a zůstává ve světě, aby pomohla ostatním cítícím bytostem dojít probuzení. Objevují se v nesčetných podobách a coby průvodci pomáhají cítícím bytostem na jejich cestě.

jako i peklo, je peklem naší mysli.“¹³ Z toho potom vyplývá že, všechny světy, lidé v nich žijící jsou součástí mysli cítících bytostí a i všechno Buddhovo učení se od naší mysli nijak neliší. Nebe nebo víru v Boha, který nemá s člověkem žádný přímý vztah¹⁴ nazývá Han Jong-un pověrou¹⁵. Tvrzení, že by všichni zemřelí byli oživeni, je nesmysl. Dle Han Jong-una je nutno vědět, že „buddhismus je náboženství věřící v moudrost, nikoli v pověry.“¹⁶

Buddhistický koncept *pulsāṅg pulmjöl*¹⁷ se od pojetí věčného života v ostatních náboženstvích značně liší. Na úrovni *pulsāṅg pulmjöl* se nazírá *pravá podstata věcí*¹⁸ a *transcenduje svět*¹⁹.

Tato pravá podstata je vlastní všem cítícím bytostem a jejich úkolem je tuto podstatu jasně nahlédnout. Prostředky vedoucí k tomuto nazírání je třeba nakonec odhodit, tak jako se odhazuje past na ryby, když je ryba chycena; nebo jako je třeba zapomenout na prst, který ukazuje na měsíc. Cítící bytosti, díky tomu, že si zvykly nosit své tělo, si vytvořily představu trvalého já. I tato víra je pověrou.

Druhé hledisko, ze kterého se na buddhismus dívá, je hledisko filozofické. V Buddhově učení je obsažena dokonalá moudrost. Tato moudrost dokonce převyšuje cíle filozofů, kteří k takovému cíli, i přes značné úsilí, dojít nemohou. Buddhovo učení umožňuje dosáhnout stavu, kdy „není nevědění“ a tento je obsažen v oné *pravé podstatě*.

Dále Han Jong-un cituje čínského filozofa Liang Qichaa, který se zamýšlí nad postavením buddhismu a křesťanství v Číně. Obě náboženství se do Číny dostala zvenčí. Buddhismus se v Číně široce rozšířil, zatímco křesťanství takového úspěchu nedosáhlo. Liang Qichao to zdůvodňuje tím, že filozofie křesťanství je povrchní a nemohla uspokojit čínskou touhu po vědění.

¹³ Op. cit., str. 18

¹⁴ Vztahem je zde myšlen jakýsi podíl či účast. Han Jong-un kritizuje onu „jinakost“ Boha či Nebe a člověka.

¹⁵ Han Jong-un tento termín (mi-sin) používá pro náboženství, která silně stojí na víře či pro víru samotnou.

¹⁶ Op. cit., str. 19

¹⁷ 不生不滅, Ne-rození a ne-umírání

¹⁸ Skt. bhūta-tathatā, pravá takovost

¹⁹ Vyjádřeno formulací tři časy a deset světových stran.

Buddhismus, i když je původně též náboženstvím, má svou filozofii. V buddhistickém *probuzení* je ideál poznání; obsahuje moudrost a sebekultivaci, skrze které se vstupuje do Dao²⁰. Proto ho nelze pojímat jako jedno z dalších náboženství. Díky buddhismu se stala čínská filozofie výjimečnou.

Pokud jde o význam buddhismu pro Koreu, užívá Han Jong-un starého čínského příběhu o léku, který chrání ruce před účinky mrazu. Zatímco jeden člověk díky léku pere celý život každý den v roce prádlo, druhý díky němu dopomůže armádě jednoho čínského státu porazit své nepřátele a nesmírně zbohatne.

Záleží tedy na lidech, jak s určitou věcí, v tomto případě samo o sobě skvělou, naloží. To, jak se buddhismus v Koreji vyvíjel a do jaké situace se dostal, není vinou buddhismu samotného.

Další myšlenkové postupy Han Jong-una vycházejí z teorie o *původní přirozenosti*,²¹ která je totožná s pravou podstatou věcí, s *takovostí*. Tato původní přirozenost – takovost – je vlastní všem bytostem, které mají možnost se k ní dostat, objevit ji. Tím vysvětluje podobnost různých filozofických systémů a uvádí několik případů srovnání súter s některým ze západních filozofů. Ukazuje podobnost až shodnost západní i východní filozofie s buddhismem. Ukazuje, že buddhismus jde vždy o krok dál. Sám ovšem přiznává, že díla západních filozofů nečetl. Vychází tedy pravděpodobně z odkazů a citací v sekundární literatuře, zejména z děl Liang Qichaa.

Srovnává pojetí osoby, svobodné vůle a pojetí „já“ u Kanta a v buddhismu. Zabývá se kategorií Kantova *transcendentálního subjektu*.²² V buddhismu, na rozdíl od transcendentálního subjektu u Kanta, existuje pouze jedna *pravá takovost*, která je vlastní všem citícím bytostem. A právě díky tomu, že je pouze jedna, mohou všechny citící bytosti dosáhnout *nirvány*.

²⁰ 道, kor. do. Cesta. Mnohovýznamový termín označující nauku, správnou cestu, buddhismus ad., tyto významy jsou přítomny současně.

²¹ 本性, ponsöng

²² Han Jong-un používá termínu „Činčonghan čaa,“ tedy „opravdové ego.“ Pravděpodobně se jedná o jeho pochopení Kantova termínu das transzendentale Subjekt, transcendental ego.

Dalším příkladem je srovnání myšlenek Francise Bacona se Shūrangama-sūtrou.²³ Cituje Baconovy myšlenky: „Mysl je jako pokřivené zrcadlo. Ačkoli je předmět stejný, jeho odraz se liší dle toho, na kterou část zrcadla světlo dopadá.“²⁴ A dále je to, jak objekt vidíme, ovlivněno naší subjektivitou. Obdobnou metaforu najdeme v Shūrangama-sūtre: „Když se člověk dívá na oblohu odpočatýma očima, vidí jasně čistou oblohu. Když se ale takto dívá delší dobu, aniž by pohnul zřítelnicí, začnou mu před očima vyskakovat barevné kytičky.“²⁵ Dle Han Jong-una jde buddhismus ještě dále než Bacon, který odpírá nezávislou existenci objektu, který vidíme. Buddhismus takovou existenci nepřiznává ani smyslovým orgánům a mysli.

Coby další příklad mu slouží Descartes. Cituje jeho teorii o tom, že když se dva lidé dostatečně dlouho a dostatečně ostře přou, dojdou k dokonale správnému názoru. Toto Han Jong-un vidí jako další projevení stejné *původní přirozenosti*, která je obsažena ve všem ve větší či menší míře a může být ve všem objevena. A opět ukazuje na vztah mezi zmíněnou Descartovou teorií a sūtrami, v tomto případě konkrétně se *Sútrou dokonalého probuzení*²⁶, kde se říká, že „Cítící bytosti a země mají stejnou podstatu²⁷“ a „Moudrost a hloupost se spojují v dokonalé moudrosti²⁸“. Další podobnosti vidí v učeních Platóna, Rousseaua a jiných.

Na závěr shrnuje, že se buddhismus a západní filozofie shodují právě díky jedné přirozenosti. V pravé filozofii potom nemohou existovat neshody proto, že jakákoli pravá filozofie se musí shodovat s jinou pravou filozofií.

²³ 楞嚴經

²⁴ Srov. „Jako nerovné zrcadlo mění paprsky věcí podle svého vlastního tvaru a zakřivení, tak i mysl, působí-li na ni věci prostřednictvím smyslů, vkládá a přiměšuje svou přirozenou povahu do přirozené povahy věcí tehdy, když si vybavuje a vymýšlí své pojmy, a přitom má ten nejlepší úmysl, nevědouc o tom.“ (Bacon, Francis. Nové organon. Svoboda. Praha, 1974. str. 66)

²⁵ Han Jong-un. *Čosŏn pulgjo jusinnon*. Str. 30

²⁶ 圓覺經

²⁷ 法性, kor. popsŏng, skt. dharmatā

²⁸ prajñā

IV.2.3 Principy buddhismu

Vše na světě musí mít nějaký řád, nějaké vnitřní principy. Pokud by tyto principy nebyly, bylo by to zmatené a neuchopitelné. Je tedy jasné, že i buddhismus má nějaké vnitřní principy, které musíme pochopit, chceme-li o něm dále bádát.

My si s Han Jong-unem principy buddhismu rozdělíme na dvě velké oblasti. Jednou je *princip rovnosti*²⁹ a druhou je *princip altruismu*³⁰.

Co je to tedy *rovnost*? Je to protiklad nerovnosti. Ve světě se od nepaměti setkáváme se spoustou příkladů nerovnosti či nespravedlnosti. Někteří mají úspěch a jiní neúspěch, nezávisle na tom, zda žijí příkladně či nikoli, a nezávisle na jejich úsilí. Han Jong-un zde uvádí příklady z čínských i světových dějin, kde postavy žijící a konající přesně dle všech morálních pravidel byly nakonec potrestány.

V čem je tedy princip buddhistické *rovnosti*? Existují různé protiklady: dlouhý život a brzká smrt; dobro a zlo; úspěch a neúspěch; síla a slabost. Spočívá tedy rovnost v tom, že jsou označením téhož? Je tomu tak, i tomu tak není.

„Když věc nazíráme z pohledu nerovnosti, není nic co by nebylo nerovností; když se díváme z pohledu rovnosti, není nic co by nebylo rovností.“³¹ Z pohledu nerovnosti podléhají všechny věci a jevy zákonu nutnosti. A co je tedy úhel pohledu rovnosti? To označuje svobodný princip transcendující prostor a čas. Všechny jevy, jako jsou život a smrt, síla a slabost, úspěchy a neúspěchy postav východních i západních dějin se poté ukazují jako nic víc, než jako podléhající omezením zákona nutnosti. Rovnost odkazuje k *pravdě*, nikoli k jevům.

Cítící bytosti žijí omámeny světem nerovnosti a Buddha, pohnut soucitem nad tímto stavem, vyučoval „*principu rovnosti*“. Sútry praví: „Tělo a mysl jsou si

²⁹ 平等主義

³⁰ 救世主義

³¹ Han Jong-un, Čosŏn pulgjo jusinnon, str. 32

tedy rovné, a různé cítící bytosti jsou si rovné. Vězte, že není nerovnosti.“ „Ti, kteří mají *bodhicittu* a ti, kteří ji nemají³², dosahují buddhovství stejně.“³³

Liberalismus a kosmopolitismus vycházejí z „*principů rovnosti*“. Definice svobody je pak: „Svoboda je vymezena nastavením vlastních hranic tak, abychom nenarušili hranice svobody ostatních.“ Svoboda každého je si absolutně rovná se svobodou někoho druhého. Buddhismus jde i v tomto bodě jaksí o krok dále, neboť vidí rovnost úplně všeho.

Kosmopolitismus vypadá tak, že se „nebude rozlišovat na naši a cizí zemi, tu či onu provincii, tu či onu rasu, ale že všichni budou žít jako jedna domácnost, jako bratři, bez soupeření a ničení...“³⁴ To je vrchol, ke kterému svět jednou dospěje. Je to tendence, která se nedá zastavit. Takový svět můžeme, díky rovnosti a svobodě, nazvat „buddhistickým světem“.

Co je buddhistický *altruismus*? Altruismus je opakem *egoismu*, ačkoli někteří, kteří se zabývali buddhismem, došli k názoru, že buddhismu jde jen o vlastní spásu jednotlivce. Han Jong-un dokládá, že se jedná o nepochopení a dokazuje, že opak je pravdou. „V sútře Huayan³⁵ se praví: ‚Kvůli všem cítícím bytostem na sebe беру utrpení světa a nižších sfér existence.‘ ‚Já poskytnu toto tělo do zástavy a učiním tak aby ti, kteří se nacházejí v pekle, ve sféře zvířat, v místech, kde vládne král Jama dosáhli osvobození.‘“³⁶ Han Jong-un tedy ukazuje, že nikoli touha po osvobození sebe sama, nýbrž ideál soucitnosti je jádrem buddhismu.

IV.2.4 Reformovat buddhismus je třeba od destrukce

„Co je to reforma? Potomek destrukce. A co je to destrukce? Matka reformy. To, že ve světě není potomků bez matky, je obecně známo. Ale neznám nikoho, kdo by došel k tomu, že není reformy bez destrukce.“³⁷

³² 有性 x 無性.

³³ Op.cit., str. 32

³⁴ Ibid.

³⁵ 華嚴經, Avata saka-sūtra, Sūtra Buddhovy girlandy

³⁶ Han Jong-un, Čosön pulgjo jusinnon, str. 35

³⁷ Op.cit., str. 38

Konkrétnější představy ovšem vypadají méně drasticky, než by se z předešlého citátu mohlo zdát. Han Jong-un samozřejmě chápe, že je nutno odstranit jen špatné, tedy to, co nefunguje nebo škodí, a pokračuje: „Destrukce [zde] neznamená všechno zničit. Pouze se mezi starými zvyky odstraní a napraví ty, které se nehodí do současnosti, a vyrazí se novým směrem.“³⁸ Úspěšnost, rychlost a velikost reforem je potom přímo úměrná ochotě, rychlosti a velikosti předešlé destrukce.

Han Jong-un zastává názor, že když se reforma provádí, tak musí se provádět pořádně, a od základu. Používá metafory o dvou možných lékařských přístupech k pacientovi s abscesem. Jeden lékař léčí pouze kůži a povrch abscesu. V abscesu se hromadí hnis a sražená krev. Pacientovo utrpení se zhoršuje a nakonec umírá. Na druhé straně je lékař, který odřízne nemocnou tkáň a odstraní sraženou krev. Potom, dle dalších symptomů aplikuje léky, čímž nakonec pacienta vyléčí. Přístup druhého lékaře je přístupem, který vyžadují snahy o reformu.

Je vcelku přirozené, že to, co dlouho existuje, začne po určité době upadat a objeví se v tom jisté špatné prvky. Ty jsou právě tím abscesem, který je nutno celý odstranit. Buddhismus v Koreji Han Jong-unovy doby je právě na vrcholu takového úpadku. Jak již bylo výše (IV.2.1) zmíněno, byl si Han Jong-un vědom, že existují tací, kteří chápou nutnost reformy korejského buddhismu. Nemá tedy obavy, že by nebyla vůle k reformování. Má ale obavu, že se nenajde vůle a odvaha „k destruování“, tedy k úplnému vykořenění existujících problémů.

IV.2.5 Mnišské vzdělání

Vzdělání Han Jong-un chápe jako důležitý kulturotvorný prvek. Říká: „Civilizace vzniká ze vzdělání, vzdělání je květem civilizace. Civilizace může být nazývána plodem vzdělání.“³⁹ Smysl lidského života nemůže skončit u toho, že se člověk obléká, jí a spí. Lidský život musí mít nějaký cíl. A my, protože jsme buddhisté, máme za cíl přechod na druhý břeh, tedy vstup do *nirvány*. Ke

³⁸ Ibid.

³⁹ Han Jong-un, Čosŏn pulgjo jusinnon, str. 40

každému cíli vede cesta, určitý způsob jeho dosažení. Prostředkem, jak se tento způsob dozvědět, je vzdělání.

Pro úspěšné učení a vzdělání jsou důležité tři věci. Moudrost, coby kapitál. Myšlenková svoboda, jako pravidlo. A pravda, která je cílem.

Člověk tedy využívá své moudrosti, myšlenková svoboda mu umožňuje správné tázání a pochopení, a on tak dosahuje pravdy. Je nutné, aby byly tyto tři body přítomny současně. Pokud někdo postrádá moudrost, tak jej sice není možno nazývat vzdělancem, alespoň se může stát člověkem, který je sice prostý, ale čestný. Pokud ale člověk postrádá myšlenkovou svobodu, stává se jeho učení otrockým. Což je nejhorší situace, která může nastat.

Kdykoli člověk studuje nějaké spisy, musí je podrobovat zkoumání ve světle vlastní moudrosti, bez ohledu na to, zda jsou hluboké či mělké, krásné či ošklivé, zda je napsal slavný filozof nebo nějaký neznámý autor. A potom, pokud s ní nejsou v souladu, je nutno je odhodit „jako staré obnošené boty“. Pokud ovšem v souladu jsou, i kdyby autorem byl úplný hlupák, je to jako by člověk našel vzácnou květinu. Takový názor potom člověk musí zkoumat z různých úhlů. Pokud vyjde najevo, že je to teorie shodující se s pravdou, je třeba ji přijmout za svou, i kdyby byla v rozporu s tradicí či dobovým názorem.

Myšlenková svoboda je obsažena v tradičním způsobu studia buddhistických mnichů. Mniši studují v takovém kurzu, který vyhovuje jejich schopnostem. Každý den dostávají zadání určitou látku, kterou se sami učí. Poté, společně se svými „spolužáky“ nad daným tématem disputují a dotazují se učitele. Touto společnou prací objeví, co je správné a co ne.

V jiných vyučovacích systémech je tomu jinak. Většinou žáci jen přebírají, co jim učitel vykládá, což je vzdáleno ideji myšlenkové svobody.

I když tradiční mnišské studium obsahuje tuto jistě skvělou myšlenkovou svobodu, v současnosti její uvedení do praxe pokulhává. Studium je jen povrchní. Disputace probíhají tak, že se jeden snaží druhého porazit, a „lidí, kteří, přestože celý den studují a disputují, nevědí, co se za výrazy studovat a disputovat

skrývá, a kterým taková činnost nic nepřináší, je sedm až osm z deseti.“⁴⁰ Pokud se člověk postaví proti názoru staršího spolužáka, je jeho názor označen za heretický. Z mnišského vzdělání se tak vytratila myšlenková svoboda, kterou Han Jong-un uvádí jako jeden z nutných předpokladů úspěšného vzdělání. V takovém prostředí se potom moudrost a erudice stávají jen překážkou, která ještě prohlubuje stav „otročtví vzdělání“. A tato absence svobodného myšlení v buddhistickém učení Han Jong-unovy současnosti je právě příčinou jeho úpadku.

Han Jong-un v soudobé situaci mnišského vzdělání vidí tři nejakutnější body k řešení.

a) Základní vzdělání

Základní vzdělání Han Jong-un přirovnává k ošacení a jídlu. Tak jako oblečení a potrava je totiž základní vzdělání potřebné všem lidem bez rozdílu. Když takové vzdělání chybí, člověku se zákonitě nic nedaří a nemůže ve společnosti obstát v boji o přežití.

Základní vzdělání je dále nezbytným předpokladem dalšího vzdělávání, na což se zapomíná, a lidé, aniž by základní vzdělání absolvovali, se rovnou věnují speciálnímu vzdělávání, v našem případě buddhismu.

K tomu se přidává nízká kvalita a efektivita buddhistických učebnic a přístupu k výuce. To nakonec vede k poklesu charakteru těch, kteří se z nich učí. Kvůli jejich chování a mluvě jimi v konečném důsledku společnost opovrhne. Oni tak poškozují nejen sami sebe, ale i buddhismus.

Proto je nutno učebnice zrevidovat, vytvořit aktuální a taktéž přizpůsobit osnovy. Teprve poté, co bude úspěšně zvládnuta obecná základní látka, se bude postupně přidávat speciální látka týkající se buddhismu.

b) Pedagogika

Existují dva způsoby studia. Jedním je učení podle přírodních vzorů a druhým je následování vzorů lidských. Správné studium je potom následování obou těchto způsobů.

⁴⁰ Op. cit., str. 43

Vzhledem k tomu, že jsou dnešní učitelé minulými žáky, vyplývá jejich erudice z kvality jejich studia. A vzhledem k tomu, že jsme situaci mnišského vzdělání výše nastínili, umíme si představit schopnosti dnešních takzvaných učitelů. „Lidé dnes stojící díky štěstí na pozicích učitelů neumějí vyjmenovat šest kontinentů, nerozeznají pět druhů zrna, kdyby slyšeli o boji o přežití, nerozuměli by tomu tak, jako když hluchý poslouchá hudbu [...] Jakého zločinu se dopustili jejich mladší spolužáci, že je vedou takoví bezostyšní ignoranti?“⁴¹

Vina však neleží na učitelích, ale na špatné pedagogice. Pokud bychom vzdělávací systém chtěli uvést do správného stavu, bylo by nutno nejprve zřídit pedagogickou školu, poté vybrat nadané studenty od patnácti do čtyřiceti let, kteří budou studovat ve výše načrtnutých programech: základní vzdělání, pedagogika, buddhismus. Za čtyři až pět let by neměl být nedostatek kvalifikovaných učitelů na základních školách, také by se měla pozvednout úroveň buddhistických vzdělavců, aby se z nich „nedělalo ostatním lidem špatně.“⁴² Taková reforma zastaví úpadek a zajistí světlou budoucnost buddhismu ve světě.

c) Studium v zahraničí

Zde Han Jong-un nejprve vyjmenovává země, kam je nutno jít studovat a také důvody pro studium tam.

První zmiňuje Indii, kam je třeba jít za účelem objevení „otisků Buddhy“ a velkých zakladatelů různých škol, také prostudovat různé sůtry a pojednání, vybrat z nich ty důležité, které se nedostaly do Koreje a přeložit je.

Další zemí je Čína, kde je nutno sebrat vzácná díla patriarchů a další práce mající k buddhismu vztah coby podklad pro studium.

Dalším cílem se mají stát západní civilizované země. Tam je třeba studovat historii a vývoj tamějších náboženství; aplikovat jejich pozitiva na naše vlastní slabá místa. Přínos z takovýchto studií by byl natolik velký, že je to rozhodně věc k serióznímu zamyšlení.

⁴¹ Op. cit., str. 47

⁴² Ibid.

Na závěr Han Jong-un nabádá k rychlé reformě buddhistického vzdělání, neboť více otálet již není možné. V dnešním světě mají i drobná zaváhání velké důsledky. Proto Han Jong-un silně kritizuje starší mnichy, kteří ke svému nicnedělání strhávají své mladší spolubratry a posílá jim vzkaz: „Ti, kteří brání vzdělání, jistě padají do pekel. Ti kteří podporují vzdělání dosahují buddhistické stezky.“⁴³

IV.2.6 Zenová⁴⁴ praxe⁴⁵

„Říká se: ‚Nesčetné proměny yin a yang vycházejí z Taiji⁴⁶. Rozličné podoby obrazů vycházejí z bílé barvy. Všechny jevy, velké i malé, se rodí z mysli. Zenová praxe je cesta odkrývání pravé povahy mysli. I když striktně vzato není sousloví *zenová praxe* přesné označení, ale bez nějakého označení by také vznikaly obtíže, a tak se nazývá to zenovou praxí.“⁴⁷

Objekty neexistují samostatně, nezávisle na mysli. Všechny dějinné události a všechny prostorové jevy mají svůj základ v mysli. „Objekt s rohy nazýváme krávou. Objekt s hřívou nazýváme koněm. Létaající objekt nazýváme ptákem, pobíhající objekt nazýváme zvířetem. Objekty se šupinami nazýváme vodními živočichy. Objekty s listy [...] nazýváme rostlinami. Když se na ně bez zkoumání podíváme, všechny jsou reálné, nevypadají jako falešné. Ale žádná kráva, kůň, pták [atd.] nejsou původně krávou, koněm, ptákem [atd.]. Až na základě falešnosti mysli se stávají krávou, koněm, ptákem [atd.].“⁴⁸

Všechny věci jsou potom jako barevné kytičky, které vyskakují do očí, když se díváme dlouho na oblohu a mysl je jimi zakryta. Když ale všechny věci

⁴³ Op. cit., str. 49

⁴⁴ Zde se opět setkáváme s problémem, na který pravděpodobně narazí jakákoli práce dotýkající se korejského buddhismu. A sice jaký ekvivalent použít pro výraz zapisovaný znakem 禪, který se v korejštině čte sŏn, v čínštině chan a v japonštině zen. Volíme výraz „zen“, který v češtině z uvedených výrazů zdomácněl nejvíce.

⁴⁵ Termín *čchamsŏn* (參禪), nabývá kromě významu *zenová praxe*, který tu používáme, také významu *zenová meditace*.

⁴⁶ 太極, kor. tchägük. Největší nejzazší, pojem čínské filozofie označující nejzazší zkušenost, prazáklad bytí, z něhož vše pochází.

⁴⁷ Op. cit., str. 51

⁴⁸ Op. cit., str. 52

přestanou mysl zakrývat, dojde najednou k pochopení všech principů a v tom spočívá základ zenové praxe.

Západní i východní filozofové a vědci se odjakživa snaží pochopit lidskou mysl a doposud se jim to nepodařilo. Je to tím, že objekty zkoumají vlastní inteligencí nebo laboratorními pokusy. Objektů je ovšem nekonečně mnoho, kdežto lidská inteligence je omezená. Stejně tak je to i s lidskou myslí. Lidská mysl je inteligenci nadřazena, a proto lidská inteligence není s to pochopit principy a zákonitosti lidské mysli. Proto jediný způsob, jak toho dosáhnout, je vnitřní kultivace mysli.

„Proto je třeba odložit jazyk a myšlení [...] a najednou, v kratičkém okamžiku, dojde k prozření. Zmizí zatemnění mysli. Původní problém mysli roztaje jako led.“⁴⁹

Text dále srovnává zenovou praxi a filozofii. Zenová praxe je spontánní přirozené probuzení, zatímco filozofie je usilovný výzkum.

Han Jong-un ale shledává své současníky věnující se zenové praxi podivnými, říká: „Dříve se lidé snažili mít klidnou mysl, ale dnes se snaží mít klidné [meditační] místo. Dříve lidé udržovali svou mysl bez hnutí, ale dnes udržují bez hnutí svá těla.“⁵⁰ První potom vede k misantropii, zatímco druhé ústí v pocit nadřazenosti.

Následně kritizuje, že kláštery mají své meditační síně jen proto, aby získaly reputaci či zisk, zatímco opravdových následovníků zenu je více než poskrovnu. Drtivá většina mnichů pěstujících zen, to dělá z důvodu zajištění snadné existence a stálého příjmu.

Východiska z této situace jsou následující: Za prvé, sjednotit majetek všech korejských klášterů; za druhé vytvořit „Školu zenových studií“ a pozvat odborníky, kteří by tam učili. Kromě toho by se měli zenu věnovat lidé, kteří jej dobře chápou. Za tímto účelem by bylo dobré kdyby všichni, kteří se chtějí zenu věnovat, bez rozdílu zda jsou mniši či laici, složili pevně danou zkoušku.

⁴⁹ Op. cit., str. 54

⁵⁰ Op. cit., str. 55

Během zenového výcviku by měli být všichni pravidelně kontrolováni či usměrňováni, aby nedošlo k rozptylování. Mělo by to probíhat tak, že by se každý měsíc navštěvovaly přednášky nebo by se jednotlivci účastnili debat. Tím by se ověřila pokročilost jednotlivců v zenovém výcviku a také by vznikla vzájemná vazba mezi jejich znalostmi. Když potom někdo dosáhne výrazných úspěchů, je třeba to zveřejnit.

Pro ty, kteří nemohou navštěvovat „zenový seminář“, by se mohlo zřídit jakési zenové jedno nebo dvouhodinové shromáždění ve volném čase, kde by se mohli zenu věnovat po splnění svých denních povinností.

IV.2.7 Zrušení recitačních síní⁵¹

V Koreji je hojně rozšířena praxe recitace jména buddhy Amitábhy, který má žít v ráji v téměř nekonečné vzdálenosti směrem na západ.⁵² Kdyby tomu tak opravdu bylo, tedy bereme-li to doslovně, tak vzhledem k tomu, jak říká Han Jong-un, že tam ještě nebyl zaveden telefon, by tam sebesilnější hlas nedosáhl.

Jako další úhel pohledu na učení o ráji buddhy Amitábhy, který Han Jong-un uvádí je učení o *dharma-dhātu* a těle Buddha. *Dharma-dhātu* v mahájánovém buddhismu označuje jakési nepodmíněné a neměnné „pravé bytí“, ve kterém všechny jevy povstávají, přetrvávají a rozplývají se. Z tohoto pohledu, pak vyplývá, že na tělo Buddha se kategorie vzdálenosti nedá uplatnit.

Pokud bychom řekli, že je naše vlastní mysl Amitábha, pak není potřeba recitovat buddhovo jméno, neboť Amitábha je totožný s vlastním tělem člověka. A jak by potom Amitábha mohl volat Amitábhu? Takto Han Jong-un zpochybnil možnost fungování praxe recitace buddhova jména.

Han Jong-un říká, že se obecně věří, že recitace buddhova jména vede ke znovuzrození v Čisté zemi. Ironicky dodává: „To, že se po dosažení buddhovství

⁵¹ Jömbuldang (念佛堂) síně, kde se recituje buddhovo jméno.

⁵² Dle tradice byl Amitábha králem ve starých dobách, který se dostal do kontaktu s buddhismem a předsevzal si stát se buddhou majícím ráj, do kterého se ti, kteří budou volat jeho jméno, zrodí a budou žít život plný nespoutané radosti. To je výsledkem 48 slibů, ve kterých slibuje, že nedosáhne plného probuzení, a tedy neodejde do nirvány, dokud nezachrání všechny cítící bytosti ve svém ráji. Toto učení se zakládá na *Sútře nekonečného života* a *Amitábha-sútře*. (*Digital Dictionary of Buddhism*, "阿彌陀" (article by C. Muller).

znovuzrozuje v čisté zemi, jsem slyšel. Ale o tom, že by se recitovalo buddhovo jméno a došlo ke zrození v Čisté zemi jsem ještě neslyšel. To, že je běžný svět totožný s Čistou zemí jsem slyšel. To, že Čistá země existuje odděleně mimo běžný svět jsem neslyšel.“ „Původně se země nedělí na čistou a nečistou, je pouze rozdíl mezi čistou a nečistou myslí.“⁵³

Záleží na úhlu pohledu, tedy spíše na tom, kdo se dívá. Tak jako odvážný člověk nevidí problémy tam, kde je vidí zbabělec, vidí buddhové Čistou zemi tam, kde obyčejný člověk vidí obyčejný svět. Buddhové se totiž dívají *okem dharmy*, kdežto obyčejný člověk se dívá *fyzickým okem*. Viděny fyzickým okem se pak věci nejeví tak, jak jsou. „Fyzické oko“ zde odpovídá zakalené mysli a analogicky dharmové oko značí mysl jasnou, probuzenou, mysl buddhů.

Han Jong-un to krátce shrnuje tak, že: „Má mysl je Čistá země. V sútrách stojí ‚Lidská mysl je Čistou zemí bodhisattvů.‘“⁵⁴ Ti, jejichž mysl je zakalená, a nevědí, že Čistá země neleží někde vně, se potom neobracejí k vlastní mysli, nýbrž někam jinam, což je stejné jako „když člověk leze na strom, aby chytil rybu.“⁵⁵

Na představy, že když se budou lidé oddaně modlit k buddhovi, budou recitovat jeho jméno a buddha pohnut soucitem je dovede do Čisté země, říká, že je to nepochopení konceptu karmického zákona, tedy představy, že „ti kteří vytvoří dobrou příčinu, dostanou dobrý následek; ti, kteří vytvoří špatnou příčinu, dostanou špatný následek.“⁵⁶ Tudíž je jasné, že zrození v Čisté zemi, bez předchozího vytvoření příslušných příčin, není možné. Kdyby buddha, pouze na základě oddanosti modliteb, takto učinil, negoval by celý karmický zákon. Na základě jakéhosi „podlézání“ buddhovi, by se pak kdejaký hříšník mohl dostat do Čisté země.

Buddhové samozřejmě chtějí strádajícím citícím bytostem pomoci dostat se do Čistých zemí. Nerozlišují, natož aby preferovali, podle toho, kdo provozuje recitaci buddhova jména a kdo ne. „Sútra dokonalého probuzení praví: ‚Když

⁵³ Op. cit., str. 60

⁵⁴ Op. cit., str. 61

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

má mysl rozlišující lásku a nenávist, nemůže vstoupit do čistého moře probuzení.' a ‚Pokud jde o ostatní, nenechává vyvstat myšlenkám rozlišujícím mezi »já« a »oni«.'“⁵⁷

Z toho Han Jong-un usuzuje tak, že člověk, kterému opravdu stojí za to stát se buddhou, se stane buddhou vlastními silami a tedy mimo jiné dosáhne Čistých zemí. Lidé se „servilním“ přístupem místo možností, které mají blízko, tedy stále u sebe, se obracejí ke vzdálenému. Sami ze sebe pak dělají otroky a z někoho jiného své pány. „Lidé, kteří nejsou svobodní, nejsou lidmi. U lidí, kteří jsou závislí na jiných, je velká pravděpodobnost, že se z nich stanou budižkničmové.“⁵⁸ Dále pokračuje, že všichni lidé jsou stejní. Mají stejnou konstituci, mohou se stát *dobrymi muži a ženami*.⁵⁹

V dalších úvahách vychází Han Jong-un z čínských znaků, kterými se zapisuje termín jōmbul (念佛), který zde překládáme jako „recitace buddhova jména“. První znak 念 má více významů: „číst nahlas, myslet, neustále myslet.“ Druhý znak znamená „buddha“. V prvním významu, tedy tak jak jsme jej doposud používali, celý výraz znamená „recitace buddhova jména“. Další význam, a ten právě staví Han Jong-un do kontrastu s pouhou recitací buddhova jména, je „rozjímat nad buddhou.“⁶⁰ Člověk tedy nemá jen povrchně recitovat buddhovo jméno, ale má si uvědomovat různé aspekty buddhy a má se v nich cvičit. Má „přijmout buddhovskou mysl za svou, učit se v Buddhově učení a chovat se tak, jak se chová Buddha.“⁶¹ A to je právě správný způsob *jōmbul*. Takto člověk může provádět *jōmbul* kdekoli a kdykoli.

Nesprávný způsob *jōmbul*, tedy ten, proti kterému Han Jong-un v této kapitole brojí, je to, kdy se lidé odeberou do speciální recitační síně a tam jako gramofonová deska, ve dne v noci, omílají buddhovo jméno, aniž by dostali nějakou odpověď.

⁵⁷ Op. cit., str. 62

⁵⁸ Op. cit., str. 63

⁵⁹Sōnnamdža, sōnjōin (善男子, 善女人) Tyto termíny označují muže a ženy, kteří nastoupili cestu *bōdhisattvů*.

⁶⁰ *Digital Dictionary of Buddhism*, "念佛" (article by C. Muller).

⁶¹ Han Jong-un. *Čosōn pulgjo jusinnon*, str. 63

IV.2.8 Misie

„Na západě se říká: ‚Než tisíc řádků mezinárodního práva je lepší jedno dělo.‘“⁶² Tento citát Han Jong-un vykládá tak, že důležitější než pravda, morálka či správné principy je v současném světě moc či vliv. Tento boj o moc je ale jakýmsi přírodním zákonem. Han Jong-un ho demonstruje na příkladu vody a země. Když je voda výše než země, přemůže voda zemi. Když je voda níže než země, nemůže voda téci do kopce. Tak to funguje, aniž by záleželo na tom, zda je to morálně správné nebo ne. Způsobem, jak se stoupání vody bránit, je zvýšit zemi. V našem případě je pak zemí buddhismus a vodou jsou ostatní náboženství.

Důvod proč „nyní ‚děla‘ ostatních náboženství otrásají zemí strašlivým zvukem, vliv ostatních náboženství dosahuje k nebi a ‚voda‘ ostatních náboženství sahá až k čelu“⁶³ spočívá v tom, že buddhismus v Koreji neprovádí misii.

Povinnost provádět misii je podle Han Jong-una zakódována v každém náboženství a má vztah k vlivu náboženství. Misie pak funguje teoreticky tak, že když je pro náboženství získán jeden člověk, zvýší se jeho vliv o jednoho člověka. S postupným zvyšováním tohoto potenciálu se misie stává jednodušší a po nějaké době již misie běží jakoby samospádem. Tento způsob prý právě velmi úspěšně provádějí křesťanské církve.

Pokud jde o buddhismus, jistý misijní charakter shledává pouze u buddhistických kázání. Ovšem problémem je, že se omezují jen na klášterní sféru, takže nemohou oslovit lidi mimo obec buddhistických věřících. Kromě toho se jejich obsah nikoho moc nedotýká.

Soudobý korejský buddhistický řád tvoří jednu třítisícinu obyvatel Koreje. Ale problémem je kvalita lidí, kteří se stávají mnichy. Z oné třítisíciny lidí je to podle Han Jong-una vždy ten poslední - třítisící. Zhusta jsou to lidé s existenčními problémy, lidé pověřiví, lenoši a slabomyslní, kterým je podstata buddhismu skryta, zatímco problémem laických věřících je jejich složení, neboť

⁶² Op. cit., str. 67

⁶³ Op. cit., str. 69

je mezi nimi velmi málo mužů. Příčinou tohoto stavu je nutné hledat v tom, že se v minulosti neprováděla řádně misie, budoucnost tedy leží na příčinách, které vytvoříme dnes. Když se tedy dnes vytvoří dobrá příčina v podobě kvalitní misie, lze očekávat dobrý výsledek v budoucnosti.

Chceme-li provádět misii, musíme k tomu mít schopnost. To vyžaduje tři věci: zapálení, trpělivost a laskavost. Pokud jedna z nich chybí, nedá se mluvit o dokonalé misii. Můžeme se podívat, jak to funguje u jiných náboženství, jejichž příslušníci provádějí misii za každého počasí, když se jim nezadaří jeden den, pokoušejí se další. Když se misie nepovede u jednoho, snaží se u dalšího. Snášejí pomluvy a neúspěchy. Své náboženství šíří bez rozdílu každému.

Han Jong-un dále říká, že i náboženství jejichž učení nedosahují ani jedné desetitisíciny kvality učení buddhismu, se díky své aktivitě rozšiřují. Buddhismus nikoli. Vina za to spočívá na lidech v minulosti a na Han Jong-unových současnicích leží zodpovědnost za budoucnost. S budoucností buddhismu je spojena budoucnost mnišské obce, takže by mniši měli být o to více motivováni, aby se na šíření buddhismu podíleli.

Na závěr vyjmenovává možné způsoby a prostředky misie: veřejné promluvy, noviny a časopisy, překládání sůter, jejich šíření a charitativní činnost. Pokud jeden z nich chybí, je to důvodem k obavám. Buddhismu však chybí všechny.

IV.2.9 Umístění klášterů

Han Jong-un se rozhodl rozšířit vliv buddhismu. Nezbyvá mu však než litovat, že myšlení mnichů nedosahuje myšlení ostatních lidí. Mají stejnou podstatu, stejná těla. Čím je to tedy způsobeno? Každý by asi řekl, že je to vzděláním, s čímž se dá jistě souhlasit. To, že nevzdělaný někdy na intelektuální rovině nestačí vzdělanému, je pochopitelné. Těžko pochopitelné je však to, že nevzdělaný nestačí nevzdělanému.

Han Jong-un vidí příčinu ve výběru místa k životu. Mniši žijí v horách, kde jsou sice nádherné scenérie a krásná atmosféra, ale ve skutečnosti je to, jak říká, pravé peklo. V minulosti odešli někteří slavní mistři a učenci do hor, kde

zmizeli a už o nich nikdo neslyšel. To Han Jong-un vidí jako smutný odstrašující případ a cituje Hegela: „Povahou vody je lidi spojovat a povahou hor je lidi rozdělovat.“ Pokud je tomu tak, Han Jong-un, nám aniž, by byl vyškolen v umění *fengshui*, jak říká, hodlá vysvětlit vztah mezi umístěním klášterů a kvalitou myšlení a konání.

Dále shrnuje problémy, které s sebou umístění klášterů v horách přináší:

a) Absence pokrokovosti

Když jsou kláštery v horách, nejprve vymizí duch pokrokovosti. Pokrok znamená jít stále vpřed, aniž by se upadalo. To co nás pohání vpřed, je naděje. Podmínky, ze kterých naděje vzniká, jsou složité. Je těžké je všechny vyjmenovat, ale je možné říci, že to má co dělat s vyhýbáním se utrpení a snahou o radost. Velikost a rozsah utrpení není záležitostí člověka, ale záležitostí látky (*muldžil*). Ten demonstruje na příkladu člověka, který se narodil do světa, kde nic není. Takový netouží po skvělém jídle, velkém domě, skvělých šatech atd. Han Jong-un ukazuje, že zde funguje přímá úměra mezi rozsahem látky a velikostí touhy; a také úměra mezi velikostí touhy pokrokem. Když roste první, roste druhé i třetí.

Říká, pokrok ve městech je nesporně větší než na venkově. Mniši žijící v horách naslouchají zvukům přírody a myslí si: „Už jsem toho dosáhl, kdo se mnou může soupeřit o mé místo?“⁶⁴ Jsou spokojení se stavem svých myšlenek, a tak nemohou dosáhnout pokroku.

b) Absence dobrodružného myšlení.

Han Jong-un vypráví o svém snu, v němž se plavil s Darwinem a Napoleonem po Tichém oceánu. Když byl uprostřed oceánu, strhla se silná bouře, která si pohrávala s lodí. Všichni lidé na lodi byli vyděšeni. Jen Napoleon se choval bezstarostně a Darwin tiše seděl a přemýšlel. Han Jong-un byl jejich chováním překvapen. Když se bouře utišila, Han Jong-un se uklidnil a zeptal se proč jsou tak klidní.

⁶⁴ Op. cit., str. 77

Darwin odpověděl, že se plavil pět let po celém světě a že zprvu byl na tom stejně. Když ale nesčetněkrát přežil svou smrt, už ho nic nevyleká. Napoleon připojuje podobnou zkušenost z válečné vřavy.

Han Jong-un prý pochopil, že schopnost dobrodružného myšlení pochází ze zkušenosti, že není lidem daná od počátku. Mniši ovšem žijí v horách uzavřeni před světem, kde se s nebezpečím světa nesetkají a nutnou zkušenost nezískají.

Dále cituje teze Liang Qichaa o tom, že lidé žijící u moře jsou svobodnější než lidé, kteří jsou připoutáni k zemi. Ti za nimi zaostávají.

c) Absence myšlenek na spásu světa

Buddha, Konfucius, Ježíš, Mozi, těm všem šlo o záchranu světa, žili v různých vztazích, nikoli osamoceně. Na druhé straně Chaofu, Xuyou, Čtyři poustevníci z hory Shangshan, Yangziling⁶⁵, jsou ukázkami pesimistického přístupu ke světu, žili jen v horách. Ježíš a další žili mezi lidmi proto, aby mohl vnímat jejich pocity, štěstí, bolest. Pesimisté volí hory proto, že se mohou odvrátit od pocitů světa. Pravá spása či záchrana musí pramenit z upřímného impulsu, nikoli ze zvažování kladů a záporů dané činnosti.

Když budou mniši bydlet v horách, nemá se touha po spase světa odkud vzít.

d) Absence soutěživého myšlení

Mniši si od počátku formují vlastní svět mimo ostatní svět, vytvářejí hranice mezi sebou a společností. Stojí mimo její hodnoty. Žijí v samolibosti (toksondžuui). Jejich světem mimo svět je klášter a oni jsou lidstvem mimo lidstvo. Znamená to, že odvracejí svou tvář od světa a jen udržují své tělo v čistotě. Ovšem mniši byli po dlouhou dobu pod politickým tlakem, byla na ně uvalena spousta zákazů, proto nelze všechnu vinu svalovat jen na ně samotné. Pokud se ale kláštery vrátí do měst a mniši se zapojí do sociálních vztahů, pouta oněch zákazů se postupně uvolní. Han Jong-un věří, že pak vzroste i soutěživost.

⁶⁵ Postavy z čínské historie a mytologie. Ačkoli to byli velcí mužové, zřekli se světského života, úřadů apod.

Han Jong-un říká, že i jemu se líbil odchod do kláštera a život tam, ale není to uspokojující. Pro pokrok je důležité, aby se pozice klášterů změnila. Uvádí tři možné způsoby provedení změny. Jedním je ponechat významné kláštery jako kulturní památku, ostatní kláštery pak přesunout do měst, kde by každý *kun* (郡) nebo *hang* (港, přístav) měly svůj klášter. Tento způsob mu přijde jako nejlepší. Další možností je zachovat velké kláštery v horách a malé přesunout do měst. Třetí možností je zrušit malé kláštery – poustevny – a spojit je s „kmenovými“ kláštery (*ponsa*) nebo s kláštery provinčními či okresními. Tyto pak budou provádět misi a vzdělávání.

Han Jong-un pochybuje o reálnosti takových změn, zejména z důvodu, že se nenajdou vhodní lidé, kteří by to provedli.

IV.2.10 Ikonografické předměty uctívané buddhisty⁶⁶

V Koreji existuje spousta různých druhů ikonografických předmětů (sochy a obrazy), které věřící uctívají. Dle odpůrců buddhismu jsou objekty pověr a nejlepší by bylo tyto předměty spálit, kláštery očistit, pověry odstranit a pěstovat správné principy. To ovšem dle Han Jong-una, jakkoli je to myšleno upřímně, není vhodný přístup. V přílišném radikalismu vidí jisté nebezpečí.

„Jevy jsou lživými obrazy skutečnosti. Sochy jsou lživými obrazy jevů. Když se na to díváme z pohledu skutečnosti, stávají se ‚Lživými obrazy lživých obrazů‘“.⁶⁷ Lidská mysl je původně klidná, když se ale setká s objekty, nějakým způsobem na ně reaguje a uvede se do pohybu. Když se uvede do pohybu mysl, následuje ji chování. Lidé si toho byli vědomi, a tak jako ochranu před tím, aby se lidská mysl pohybovala či tíhla ke špatnému, vytvořili různé vzory (mj. sochy a obrazy) vhodné následování, ke kterým se chovali s respektem. Byly to sochy a obrazy postav vynikajících v různých oblastech lidského konání a chování. Tím, že se lidé na takový obraz dívají, jsou motivováni a povzbuzováni k následování příslušných hodnot.

⁶⁶ Sohō (塑繪), sochy a obrazy

⁶⁷ Op. cit., str. 89

Případným kritikům a lidem, kteří považují takové sochy za bezúčelné či přímo škodlivé, nabízí svůj osobní zážitek z dětství, kdy navštívil svatyni Konfucia a svatyni válečníka Guan Gong.⁶⁸ Tam na něj silně zapůsobily majestátné jejich sochy a celková atmosféra svatyní. Han Jong-un říká, že sochy na něj měly podobný efekt jako četba knih o těchto mužích. Efekt byl ale daleko silnější a dojem intenzivnější. Han Jong-un tak obrazům a sochám připisuje obdobnou funkci, obé člověka inspirují. Knihy to činí nepřímo, kdežto sochy přímo.

V duchu výše uvedeného (IV.2.2 a IV.2.7) kritizuje pověry, vytváření soch a obrazů za účelem jejich uctívání a přinášení obětí pro zisk. Takový názor a přístup je třeba v korejském buddhismu odstranit, sochy mají fungovat jako vzor a ideál.

Dále se věnuje jednotlivým typům ikonografických předmětů, v jejichž zobrazování vidí nějaký problém:

a) Arhaté

Arhaty (nahan, 羅漢), kteří jsou ideálem hínajánového buddhismu, zde Han Jong-un kritizuje z pohledu buddhismu mahájánového. Ideálem mahájány je bōdhisattva, který odkládá svůj vstup do nirvány a naopak se vrací mezi cítící bytosti, aby jim na cestě k nirvāně pomohl. Arhat potom vypadá jako sobecký opak bōdhisattvy, který si „užívá radostí nirvány“⁶⁹ a zpět do světa se nevrací. Han Jong-un zde přímo označuje takový přístup za heretický a arhata za jakéhosi buddhistického hříšníka. Všechny aktivity buddhy jsou totiž motivovány altruismem, což v hínajánovém buddhismu nevidíme. „Proto by bylo dobré, kdyby si ti, kteří mají zájem na nápravě buddhismu, drželi arhaty v uctivé vzdálenosti.“⁷⁰

⁶⁸ Tyto dvě postavy zde reprezentují vrchol svého oboru. Konfucius tu představuje největšího filozofa a Guan Gong (nebo Guan Yu) největšího válečníka.

⁶⁹ Op. cit., str. 93

⁷⁰ Op. cit., str. 94

b) Velká medvědice

„Pokud jde o Velkou medvědici (Čchilsöng, 七星, sedm hvězd), je to něco tak absurdního, že nezbyvá než se smát.“⁷¹ Kdybychom tuto praxi chtěli vykládat z pohledu tathāgatarbhy, tak proč dělat oltář zrovna souhvězdí Velké medvědice, když je na obloze tolik jiných těles? A kromě toho by se pak mohly vytvářet sochy a ikony Nebe, Země, Slunce, Měsíce i lidí. Sochy buddhů jsou pro buddhisty dostatečné. Uctívání jeho různých podob by bylo jistě příliš komplikované

c) Deset králů – soudců

V království krále Jamy, pána podsvětí, má být deset králů, kteří soudí činy lidí. Tento soud, jakkoli může působit děsivě, chrání lidi, kteří nenesou žádnou vinu. Proto pokud člověk žije správně, tedy následuje Buddhovu nauku, musí přirozeně skončit v ráji. Vzhledem k tomu, že každý den umírají desetitísíce lidí, nemají jistě tito soudci ani král Jama čas pozorovat, kdo se modlitbami snaží odčinit své hříchy. Proto ani stavba soch ze zlata a nefritu nemá smysl.

d) Různá božstva

V jednom ze svých kázání na *Supím vrchu*⁷² přidal Buddha různým duchům úkol chránit *nauku*, a protože je *nauka* nerozlučně spjata s *mnišskou obcí*, která ji uvádí do praxe, mají též chránit *mnišskou obec*. Současný stav, kdy buddhisté padají před duchy hlavou k zemi a prosí je o štěstí a pomoc, je doslova „vzhůru nohama.“

Toto byl výčet podle Han Jong-una nejobskurnějších buddhistických objektů ikonografie, které není vhodné následovat.

Dále konstatuje, že tento stav nepanuje odjakživa a že situace, kdy se lidé klanějí před ikonografickými předměty a doufají ve prospěch a štěstí, je právě nyní na vrcholu, na což reaguje: „Kdyby někdo všechny ty [ikonografické]

⁷¹ Ibid.

⁷² 靈鷲山, jöng(čü)san, G. dhakū a-parvata. Hora, poblíž Rājagṛhy, kde měl Buddha přednést například Lotosovou sūtru

předměty z celého světa spálil, zahodil a nechal utopit ve vodě. Kdyby učinil, aby již neexistovaly na tomto světě, naše náboženství by se vrátilo ke svým kořenům. Takový čin by byl bez jakékoli chyby.“⁷³

Následně se vyrovnává s případným nařčením, že chce z buddhismu odstranit náboženské prvky a že z něj chce udělat filozofii. Ukazuje to na vztahu pověry, která se zde, stejně jako výše, překrývá s naším pojmem víry a náboženství. Jeho závěr je asi takový: to, čemu se říká náboženská pověra-víra, je víra v jednoho, nikoliv mnoho bohů. Když tedy budeme mluvit o takové pověře v buddhismu, pak bohatě stačí jedna. A pokud se má tedy vybírat, navrhuje Han Jong-un přirozeně historického Buddhu Šákjamuniho. Větší počet Buddhů nevidí Han Jong-un jako nějakou praktickou výhodu, říká: „I když má korejský buddhismus mnoho pověr [tedy mnoho buddhů, ve které věří], nerozšířil se široce do světa.“⁷⁴

Z teoretického hlediska mají všichni buddhové stejnou podstatu a proto by se to mělo prakticky promítnout do výběru jednoho buddhy, který bude uctíván. Sám volí historického Buddhu Šákjamuniho, coby představitele všech buddhů a bōdhisattvů.

Konkrétní reforma by měla vypadat tak, že v každém klášteře bude socha Buddhy Šákjamuniho, který bude uctíván. Opět zdůrazňuje, že bude uctíván jako ideál lidského snažení, nikoli pro nějaký zisk štěstí či úspěchu. Pro ikonografické předměty ostatních buddhů a bōdhisattvů by pak mělo být vytvořeno jakési muzeum, kde budou vystaveny pro budoucí generace.

IV.2.11 Různé buddhistické rituály

V současné době existuje velmi mnoho rituálů, které jsou navíc ještě dosti nepřehledné. Rituály díky zmatenosti ztratily svou pravdivost. Je tedy třeba rituály sjednotit a zjednodušit, a to následujícím způsobem:

„V každém klášteře se jednou denně bude konat ceremonie uctívání Buddhy (jebul). V době shromáždění se pětkrát udeří do zvonu, mniši a věřící se

⁷³ Op. cit., str. 97

⁷⁴ Op. cit., str. 98

zklidní, příslušně naladí a hromadně vyrazí směrem k buddhově síni (puldang, 佛堂). Tam zapálí vonné tyčinky, pokloní se, zazpívají oslavné písně na Buddhu a odejdou“⁷⁵

Na případné námitky o nadměrném zjednodušení má Han Jong-un připraveno vysvětlení, že při přílišné složitosti a zmatenosti rituálu se vytrácí moment úcty. Se ztrátou úcty mizí původní smysl rituálu. Lidským tělem se také nedají uctívat všechny aspekty Buddhy. Když se tedy nedají uctít všechny, stačí uctívat jeden.

Mniši jsou při své každodenní činnosti neustále v kontaktu se zobrazeními Buddhy. Proto dochází k jakémusi otupění a s tím spojené ztrátě úcty. Když dojde ke snížení četnosti rituálu, mysl zlační a úcta opět vzroste.

Následně se věnuje obětem jídla Buddhovi a obětem za zemřelé předky. Navrhuje snížení frekvence oběti potravin a opět zdůrazňuje, že se nedá očekávat, že se touto praxí dosáhne štěstí. Smysl praxe oběti za zemřelé spočívá ve vyjádření respektu vůči nim a v jejich připomenutí. Dalším bodem jsou oběti za znovuzrození v Čisté zemi, které dle očekávání označuje jako „nemající efekt“.

Dále vysvětluje, že zde nehlásá zanechání uctívání Buddhy či obětí k zemřelým předkům a mistrům, nýbrž že nabádá k opuštění od této činnosti, pokud je motivovaná snahou o získání štěstí.

Na závěr se vyrovnává s možnou námitkou, že omezením výše zmíněných aktivit dojde k postupnému vysychání ekonomických zdrojů klášterů a s tím ke zhoršení životních podmínek mnichů a postupnému upadání buddhismu. Říká, že kdyby se rituály ponechaly z ekonomických důvodů, coby zdroj obživy pro mnichy, nevyrovnal by se buddhismus ostatním náboženstvím. Ti, kteří se domnívají, že by to tak mělo být, by se měli znovu zamyslet.

IV.2.12 Obnova občanských práv mnichů skrze zapojení do výrobního procesu

V minulých několika stech letech byli mniši pod silným útlakem a nebylo s nimi zacházeno ani jako s lidmi. Ovšem na tom, že největší příčinou bylo to, že

⁷⁵ Op. cit., str. 102

mniši „bez práce jedli a bez práce se oblékali“⁷⁶ není nic nespravedlivého. O tom, že takové „příživnictví“ škodí ostatním i zemi, nemůže být pochyb. Pokud se někdo živí a šatí produkty práce jiného, musí mu to také dostatečným způsobem oplatit. Pokud mu to žádným způsobem neoplácí, pak snižuje jeho produktivitu o určitou část. Když se někdo neživí sám, ale nechává se živit od druhých, spadá také i jeho existence pod autoritu druhých. Pak je snad lépe nežít než snášet takový život.

Han Jong-un říká, že když se podíváme na korejský buddhismus, tak těžko můžeme říci, že mniši nežijí příživnickým způsobem. Existují dva způsoby života či zisku mnišské obživy. První z nich nazývá *život podvodu a braní*⁷⁷ a druhý *život žebroty*⁷⁸.

Život podvodu a braní spočívá v tom, že řečmi o zisku zásluh, úspěchu a obětech ohlupují zejména nepříliš bystré ženy, které pak vydávají prostředky na oběti. Život žebroty je to, co dělá většina mnichů. Obcházejí domy druhých a „klaníce se dostávají pár drobných nebo pár zrněk obilí.“⁷⁹ Kromě toho jiný způsob obživy nemají.

Mezi mnichy je rozšířen termín *deset tisíc činností bōdhisattvů*, což má označovat cvičení se v altruismu a nesobeckosti. Mniši prý považují za vrchol tohoto a za jádro buddhismu žebrotu. Kdyby se nějaký mnich snad zapojil do výrobního procesu, byl by ostatními označen za někoho, kdo ztratil mnišskou mysl. Han Jong-un dále dodává: „A když už mluvíme o deseti tisíci činností bōdhisattvů, což není žebrota bōdhisattvů nic jiného než právě jedna desetitisícina [jejich činnosti]?“⁸⁰ Původně byla žebrota duchovním cvičením a prostředkem spásy pro cítící bytosti, nebyl v tom žádný úmysl nicnedělání. Ovšem další generace buddhistů si z deseti tisíc činností vybrali právě tuto a na ni se zaměřili. Současná praxe vypadá tak, že většina mnichů provozuje *život*

⁷⁶ Op. cit., str. 108

⁷⁷ 欺取生活, kičchūsānghwal

⁷⁸ 丐乞生活, kǎgolsānghwal

⁷⁹ Op. cit., str. 109

⁸⁰ Op. cit., str. 110

žebroty a jakási elita se věnuje *životu podvodu a braní*. Proto situace v dnešní době vypadá tak, že se lidé na mnichy dívají jako na skot, koně nebo otroky.

Dále říká: „můžeme bez přehánění tvrdit, že více než polovina světa je zapojena do ekonomického boje a civilizace je tvořena silou peněz. Klíč k úspěchu a neúspěchu tkví v zisku...”⁸¹ Vztah mezi člověkem a produkcí přirovnává ke vztahu ryby a vody v řece. Když je v řece hodně vody, mohou se ryby svobodně pohybovat. A stejně tak člověk, když žije bez práce a závisí na jiných, ničí sám sebe. Což je věc, kterou civilizovaní lidé opovrhují. Kvůli tomu, nedojde-li ke změně, nejsou vyhlídky buddhismu do budoucna růžové. Jediným klíčem k získání rovných občanských práv, je aktivní účast na ekonomické produkci.

Han Jong-un předpokládá následnou reakci na svou kritiku. Za prvé se bude tvrdit, že mniši nemají kapitál, a za druhé, že neznají správnou metodu, řekněme know-how.

Pokud někdo nemá kapitál, je jeho prvotní snahou kapitál získat. Starat se o to, jak zvýšit zisk je až druhotný problém. Jediným způsobem, jak se ke kapitálu dostat, je snaha. Ačkoli se mluví o metodách, jak se dostat k velkému majetku, či o dokonalých způsobech zisku kapitálu, začátkem je vždy „zdvižení rukou a pohybování nohama“, tedy opravdová manuální práce.

Uspořádání lidského světa vychází z práce. Všechna práce je na sobě navzájem závislá. Práce je tedy vpravdě kapitálem a správnou metodou. Práci může každý člověk volně vykonávat. To, že dnes mniši nepracují, je jen pustá lenost.

Kdyby se mniši rozhodli zapojit do výrobního procesu, existují u nich dvě specifika v porovnání s ostatními lidmi. Jedno z nich je v přírodní sféře, druhé ve sféře lidských vztahů. Prvním je klášterní vlastnictví velké plochy lesů a hor, které leží ladem a nenesou u žádný zisk. „Texty sice praví, že ,kde je půda, je i bohatství‘, ovšem mít hory a lesy a nečinně sedět a čekat na chudobu, je

⁸¹ Op. cit., str. 111

vzdáleno správnému způsobu.“⁸² Han Jong-un navrhuje využít půdu k pěstování ovoce, čaje, moruší, stromů, žaludů atd. Navrhuje aplikovat moderní způsoby zemědělství a při vynaložení dostatku síly je za pět let možno očekávat první úspěchy.

Druhým specifikem je to, že mniši žijí ve společenství několika desítek či stovek lidí v každém klášteře. Tento komunitní život je velmi praktický v mnoha ohledech. Je to praktické i v ekonomickém světě.

Han Jong-un říká, že tyto dva body jsou specifické pro mnichy a že by je tedy měli využít coby silnou stránku.

IV.2.13 Budoucnost buddhismu a problém mnišských svateb

Han Jong-unova teze zní: „Když se mě zeptáte, jakým způsobem v budoucnu zařídit zotavení buddhismu, odpovím, že je jistě i zrušení mnišských svateb důležitá věc.“⁸³

I zde Han Jong-un očekává kritiku, která jej bude obviňovat ze znečišťování Buddhových pravidel, neboť v pravidlech regulujících mnišský život (*vinaya*) je sexuální aktivita považována za jeden z velkých přestupků, který je důvodem k vyloučení z mnišské obce. Zapovězení sexu je součástí ordinačních ceremonií pro novice i mnichy. Svatba mnichů pak buddhismus, podle jejích kritiků, jen poškozuje, místo aby jej posilovala.

Této argumentaci přiznává Han Jong-un díl pravdy, ovšem kontruje konceptem *sasamuä*⁸⁴ školy *Huayan*. Říká, že tvrzení kritiků sňatku je nepochopením tohoto konceptu, neboť: „Obecně vzato nemají vznešené a nízké, [...] pravda a lež pevně danou povahu. Záslužné činy a špatné činy jsou původně prázdné [...] jak by mohla být podstata buddhismu v triviálních

⁸² Op. cit., str. 114

⁸³ Op. cit., str. 117

⁸⁴ Ontologie školy *Huayan* učí čtyři sféry dharmy (dharmadhātu, 法界). 1) sféra fenoménů, zde existuje rozlišování. 2) sféra absolutna, principu, zde existuje jednota jevů 3) sféra fenoménů a absolutna, které se navzájem pronikají 4) sféra, ve které se pronikají i fenomény. Neexistuje zde překážka, je to „ideální svět.“ Touto čtvrtou sférou Han Jong-un argumentuje. V učení *Huayan* jsou všechny jevy projevem jednoho principu, a jsou tedy mimo jiné jedno s Buddhou.

pravidlech?“⁸⁵ Hledat buddhismus v náboženských pravidlech je jako „lovit draka ve sklenici vody nebo hledat tygra v mraveništi.“

Han Jong-un říká, že buddhismus lze jistě pěstovat i v ženatém stavu. Pripomíná, že sedm minulých buddhů mělo syny a nesčetně mnoho bōdhisattvů pěstovalo buddhismus „doma“.⁸⁶ Na druhou stranu stoupenci *hínajánového buddhismu* vládnou omezenou schopností chápat a proto vytváří mnohá omezení jako obranu před *touhou*.

Stejně tak jako se aplikuje lék dle choroby, nabízí buddhismus mnoho cest použitelných dle povahy člověka a dle doby. Ukazuje různé příklady. Jen pro zajímavost si zde uvedme ženského bōdhisattvu Kwanŭm, která dovede morálně pokleslé muže k nirváně svým luzným zjevem. A dále cituje sūtry: „Žít v dnešním světě a přitom se držet starých pravidel (道, kor. to) jistě přinese pohromu tomuto tělu.“⁸⁷ Celibát se nehodí do dnešního světa z následujících důvodů:

- a) Prvním důvodem je poškozování morálky. Mezi možnými lidskými hříchy je *porušení synovské oddanosti* (不孝, pulhjo) velkým hříchem, ale ještě větší hřích je *nemít potomky* (無後, muhu). To vede k přerušení rodové linie a přerušení rituálu za předky (česa).
- b) Dalším důvodem je poškozování státu. Zde Han Jong-un hraje na nacionalistickou notu. Zrušení zákazu svateb mnichů je jedním z bodů, kterými se Korea může dostat na roveň ostatním státům. Argumentuje zde v souvislostech koloniální politiky velmocí a tehdejší pozice Koreje.
- c) Dalším bodem je špatný vliv na misii. Pravidlo, kdy je zakázáno ženit se a přivádět na svět děti, pravděpodobně věřící nepřiláká. Navíc se ještě lidé i z těchto důvodů vracejí do světského života.
- d) Zákaz dále poškozují civilizovanost (kjohwa). I když se touhy lidí navzájem liší, jsou všichni lidé poháněni dvěma základními pudy: pudem obživy a sexuálním pudem. Popírat to je jen milosrdná lež. Pokud jimi

⁸⁵ Op. cit., str. 118

⁸⁶ Čāga, 在家. Jako protiklad k tradičnímu pěstování buddhismu v kláštrech.

⁸⁷ Op. cit., str. 119

někdo snad není ovlivněn, pak se jedná o opravdového světce. Ale takoví všichni lidé na světě nejsou, proto je třeba zabývat se povahou obyčejného člověka. Dle Han Jong-una nemá smysl potlačovat lidskou touhu silou. Říká: „Motýlům se na podzim stýská po květech, až z toho onemocní. Kukačka, která opustila údolí nemůže k zbláznění zapomenout na vrbu.“⁸⁸ Potlačování sexuální touhy je proti přirozenosti. Říká, že mnoho z nemorálního chování mnichů, kvůli kterému ztratili svou pozici, pramení právě z tohoto potlačování.

Dále Han Jong-un říká, že tedy snad již dostatečně objasnil, že nelze mnichům zakazovat svatbu. Připomíná ale, že nechce poškozovat Buddhova pravidla, chce pouze nechat zodpovědnost na člověku samotném.

Na závěr prohlašuje, že ačkoli apeluje na lidi již delší dobu, jeho snahy se mívají účinkem, a proto se obrací na politiky. Připojuje texty petic či dopisů k tomuto problému, které poslal na příslušné úřady: Čungčchuwŏn a Tchonggambu. V nich argumentuje prospěšností této změny pro zemi i buddhismus, vysvětluje, že je v souladu s vývojem a vychází z výše uvedené argumentace.

IV.2.14 Způsob volby opata

Opat je přirozeně nejzodpovědnější osobou kláštera. Proto, když je na místě opata člověk vysokých kvalit, klášter prosperuje, a naopak. Stav kláštera závisí na osobě opatů přesto ale neexistuje v současnosti systém jeho volby. Han Jong-un ukazuje tři způsoby, kterými se soudobí mniši opaty stávali.

První způsob nazývá „cyklickým“. V tomto případě nezáleží získávání postavení opata na schopnostech člověka, ale na místo je dosazen na základě stáří nebo služebního stáří – tedy jak dlouho je členem mnišské obce kláštera. Tento způsob je charakteristický pro velké kláštery.

⁸⁸ Op. cit., str. 123

Druhým, je způsob „závislý“. Tak Han Jong-un označuje opaty, kteří dosáhli své pozice díky tomu, že uplatili či se zalíbili vlivným osobám. Takoví lidé potom zneužívají prostředky klášterů ke svému vlastnímu obohacení.

Třetí skupinu nazývá „piráty“. Ti se velmi podobají skupině druhé, s tím rozdílem, že se do svých pozic dostali díky své vlastní dravosti. Han Jong-un přímo hovoří o zákonu džungle. Druhý a třetí způsob se týká stejných lidí. Pouze podle situace volí jeden ze způsobů. Tyto dva způsoby jsou charakteristické pro malé kláštery.

Jako důvody těchto problémů uvádí Han Jong-un absenci jednoty a absenci platového ohodnocení opatů.

Nedostatek jednoty zde znamená, že kláštery mezi sebou nemají vztah, mniši se nezajímají o činnost ostatních klášterů. Pak je možno lehce nakládat s klášterním majetkem.

Naproti tomu se ve velkých kláštorech projevuje neexistence platů. Přirozeně není snadné libovolně nakládat s majetkem kláštera a také chybí motivace platem. Potenciálním uchazečům se totiž nechce ztrácet rok či několik let svých duchovních schopností ve prospěch klášterních záležitostí. Proto se místům opata vyhýbají, navzájem si je uvolňují apod.

Reformu soudobého stavu tedy Han Jong-un spatřuje v zavedení platů dle velikosti kláštera a obtížnosti práce; dále zavedením volby opata, kdy by se vítězem stal ten, kdo dosáhne dvoutřetinové většiny hlasů. V malých kláštorech by se potom mniši mohli dohodnout a případně si kandidáta odhlasovat.

IV.2.15 Jednota mnichů

Na začátku kapitoly Han Jong-un zdůrazňuje nutnost jednoty, což ukazuje na metafoře tavby. Velký oheň dokáže roztavit i poměrně odolné věci. Velký oheň vznikne tak, že se použije hodně jednotlivých kusů paliva. Úspěch spočívá ve spojení mnoha malých věcí, tedy v jednotě. Pokud k takové jednotě nedojde, jednotlivé kousky paliva samostatně shoří, aniž by to mělo nějaký efekt. Pokud, jak někteří tvrdí, chybí korejským mnichům nejvíce jednota, pak je třeba se obávat o osud korejského buddhismu.

Podle něj existují dva typy jednoty; jednota člověka a jednota lidí. V podstatě se ale od sebe neliší.

Člověk je tvořen z mnoha jednotlivých částí: uší, očí, úst, nosu, rukou, nohou, mysli, síly atd. Pokud by tyto složky nebyly jednotné, nemohlo by dojít k žádné činnosti. Stejně je to se vším, s jednotou všeho. Když chceme například ulomit větev, potřebujeme k tomu jednotu celého těla, stejně tak, pokud s někým mluvíme, potřebujeme jednotu mnoha orgánů, jinak nevydáme zvuk.

S jednotou lidí je to stejné. Pokud nestačíme na něco sami, je dobré si k tomu přizvat další lidi. Společně pak na stejném díle pracujeme a probíráme společně problémy s ním spojené. To ukazuje na příkladu lodi. Je nutná spolupráce všech členů posádky, aby loď v pořádku dorazila do přístavu. Když se sejde sto lidí, kteří pracují na společném díle, celá stovka se podělí o výsledek své práce. Stejně tak společně snáší ztráty v případě neúspěchu. Když se mezi nimi objeví jeden, který se na společné práci nepodílí. Nemohou kvůli němu ostatní dosáhnout daného cíle.

Existují dva druhy jednoty *mnoha lidí*.⁸⁹ Jednou je vnějšková či formální (öjhöng) jednota, druhou jednota duchovní (čöngsin). Vnějškovou jednotu ukazuje na příkladu lidí na tržišti. Ačkoli jsou jednotní coby „lidé na tržišti“, není to opravdová jednota. To se projeví při napadení zloději, kterým nejsou schopni kvůli své nejednotnosti vzdorovat.

Duchovní jednota nemůže být nikdy rozdělena. Když se sjednotí mysl i srdce, tak i státy Chu a Yue⁹⁰, ačkoli velmi vzdálené, se mohou stát bratry. A tak i lidé, kteří jsou odděleni, mohou sdílet život a smrt a mohou překonat všechny překážky. „Proto si moudří lidé cení duchovní jednoty a nepodílejí se na jednotě formální.“⁹¹

Situace se kterou se Han Jong-un setkává, je právě opačná. Buddhistických mnichů se více týká jednota formální než jednota duchovní. Mniši sice žijí v chrámech pospolu, na první pohled vypadají jednotně.

⁸⁹ 多數人

⁹⁰ Státy z období Jar a podzimů a Válčících států.

⁹¹ Op. cit., str. 140

Skutečnost je ale jiná, o duchovní jednotě se vůbec nedá hovořit. Mezi mnichy panují spory, závist, navzájem se nepodporují.

Han dále vychází z článku čínského filozofa Liang Qichaa „Kritika pasivního diváka“, který aplikuje na situaci korejských mnichů. Pasivní divák⁹² či přihlížeč je nejhorší ze všech lidí na světě. Všechny věci, se kterými se setkává, se ho netýkají. Nepomáhá, jen se dívá. Takový člověk škodí a je nepřítelem ostatních.

Existuje šest typů pasivního diváka.

- a) Zatemněnci (渾沌派, hondonpcha)
- b) Sobci (爲我派, üapcha)
- c) Naříkači (嗚呼派, ohopcha)
- d) Posměváčci (笑罵派, somäpcha)
- e) Odevzdaní (暴棄派, pchogipcha)
- f) Otálející (待時派, täsipcha)

ad a) Zatemněnci nevědí, jak svět doopravdy funguje. Jedí, když mají hlad. Spí, když jsou unavení. Žijí bez cíle. Život a smrt, dobro a zlo pro ně nemají žádný význam. Jsou jako ryba hozená do vroucí vody, která si myslí, že je v teplé jarní vodě. Taci tedy nechápou pravou povahu světa. Devět desetin korejských mnichů spadá do této skupiny.

ad b) Sobci si myslí, že když se něčeho zúčastní, stejně z toho nebudou nic mít. Když se něčeho nezúčastní, tak z toho nebudou mít žádnou ztrátu. Obávají se vlastního nebezpečí takže jsou raději pasivní.

ad c) V této skupině jsou pesimisté. V jejich vzhledu a řeči můžeme neustále vidět obavy. Vše vzdávají než vůbec začnou konat. Neustále čekají na vhodný čas, neustále vidí problémy v čemkoli, co se má udělat.

ad d) Posměváčci vždy stojí za jinými a smějí se jim. Často a silně kritizují ostatní. Kromě toho, že jsou sami pasivními diváky, svým chováním dělají pasivní

⁹² 傍觀者, panggwanča

diváky i z ostatních. Kritizují a nadávají na všechny bez ohledu na věk a postavení. „Když se loď setká se silným větrem, budou kritizovat vítr, vlny, loď, moře a na závěr budou obviňovat posádku. Když se jich zeptáte, jak se tedy dostat k břehu, nebudou znát odpověď.“⁹³ Oni totiž na nic jiného, než posmívání a nadávání nemají.

Mezi mnichy je stále ještě mnoho takových, kteří předstírají, že vědí vše a přitom nevědí nic. Nesnáší ostatní, kteří jsou úspěšnější než oni sami a posmívají se těm, kterým se nedaří. Pokud se jim samotným něco nepovede, snaží se, aby se to nepovedlo i ostatním.

ad e) Tito se vidí tak, že sami nic nezmohou a že vše záleží na ostatních. Politika, dle nich, závisí na bohatých. *Nauka* (道, kor. to, dosl. cesta) čeká na světce a úspěch na hrdiny. Práci předávají jeden na druhého a všelijak si ji přehazují. Mezi tyto lidi patří nihilisté a lidé, kteří chtějí po ostatních, aby se stali světci.

ad f) I otálející náleží mezi pasivní diváky, ačkoli by s tím nesouhlasili. Rádi říkají „čekat“. Pořád čekají na správnou chvíli, dokud ji nepropásnou. Pro lidi, kteří pracují, je každá chvíle vhodná, pro lidi, kteří nechtějí pracovat není žádná příležitost dost dobrá. Naučili se používat různé termíny pro své výmluvy: nebeský princip, prozřetelnost, sílu světců, božskou pomoc atd. Takoví lidé nemohou společnosti nic přinést. Korejšti mniši tedy spadají do těchto šesti kategorií.

V závěrečné části se Han Jong-un věnuje vztahu mnichů a společnosti. Pozastavuje se nad tím, že mniši opouštějí rodiny, čímž se odvracejí od laskavosti, kterou jim věnovali rodiče. Han Jong-un připojuje svůj vlastní příběh, a pocit viny, který nese. V roce 1905, se stal mnichem a s rodinou nebyl vůbec v kontaktu. Po čtyřech letech se setkal s člověkem z rodné vesnice, který mu sdělil, že jeho nevlastní matka zemřela; od té doby se nemůže zbavit pocitu viny a lítosti.

⁹³ Op. cit., str. 143

IV.2.16 Správa klášterů

V činnosti buddhistů existují rozdíly ve způsobu i rozsahu. Liší se klášter od kláštera, člověk od člověka, den ode dne, rok od roku. Vše je tedy nekonečná přeměna. Pokud změna nemá nějaký pevný cíl, pak se vše komplikuje. Je třeba, aby cíl měla, tak jako generál, který volí různé způsoby útoku, aby dosáhl vítězství.

Ovšem buddhismus je na tom jinak, tomu právě onen společný cíl koordinace chybí. Příčinou je právě absence správy.

Han Jong-un vidí dva způsoby kontroly klášterů a ukazuje jejich výhody.

a) Smíšená správa -

- vytvoření jednoho centra, pod které bude spadat celý buddhismus.

Výhody jsou:

- i. Je vhodné mít lidi i majetek na jednom místě a společně je spravovat.
- ii. Při jakékoli činnosti bude snadné mít celek v souladu a nebudou existovat rozdíly (nevyrovnanost) mezi jednotlivými částmi.
- iii. Neexistence antagonistických proudů vede k neexistenci konfliktů.

b) Rozdělená správa -

- rozdělení buddhismu do dvou a více samostatných celků. Ty si budou konkurovat, a nebudou moci koexistovat, takže se bude poté nutno jednu preferovat a jedné se zbavit. Výhody jsou:

- i. Rozdělení na dvě skupiny povede k závisti a soutěživosti. Nelze tvrdit, že by byla závist dobra, přesto může být motivací ke zlepšování.
- ii. Skupiny se budou navzájem kontrolovat, takže nemůže docházet k chybám vzniklým z libovolných rozhodnutí.
- iii. Rady, jednání atd. budou určitě jednoduché.

Výhody jednoho, jsou nevýhodami druhého. Dle Han Jong-una si svět váží jednoty, spíše než rozdělení. Je tedy třeba uplatňovat první způsob.

Pokud jde ale o korejský buddhismus, od počátku existuje bez pravidel. Buddhismu není pojem správy či kontroly příliš vlastní. Bude proto velmi obtížné takovýto jednotící systém aplikovat. Nejsou vhodní lidé, kterým by bylo

možno správu svěřit. Druhý způsob by byl neúčinným kvůli rozdělováním buddhismu a postupným jeho rozštěpením. Dostáváme se tak do patové situace, kdy ani jeden z návrhů není vhodný, říká závěrem.

IV.2.17 Závěr

„Když se mysl pohybuje, což je možné, aby se neprojevila navenek? Asi ne. Když se neprojeví v opravdovém jednání, jistě se projeví v řeči. Když se neprojeví v řeči, jistě se projeví ve výrazu tváře. Jak by mohl existovat vnitřek, zatímco by nebyl vnějšek?“⁹⁴

Han Jong-un říká, že jsou rozdíly mezi tím, co musí udělat on a tím, co musejí udělat jiní. Rozdíl je v tom, že co musejí udělat jiní, nemůže udělat on. Nicméně jeho snahou je působit svým jednáním na ostatní. Když ale ostatní na jeho jednání nereagují, ba přímo se staví proti němu, mysl se stává vášnivější a tím se projeví v řeči. A když ani té nikdo nenaslouchá, má tendenci se vykřičet do světa. „Těch několik desítek tisíc slov, která jsem „sesmolil“ výše je právě tohoto druhu.“⁹⁵

Tato práce je spíše než Han Jong-unův záměr, projev vnitřního pohnutí. Tvrdí, že neví, zda je jeho dílo dobré či špatné, aplikovatelné či neaplikovatelné, je to ale projev jeho mysli a odpovědnosti. Svým spolubratrům vzkazuje, aby alespoň částečně přijali názory tohoto díla a společně je uváděli do praxe. Pokud se najdou body, které nebudou aplikovatelné, měly by se odhodit a hledat jiné. Doufá v pokrok mnišské obce.

⁹⁴ Op. cit., str. 153

⁹⁵ Op. cit., str. 153 – 154

V. Závěr

V.1 Význam díla

Může být položena otázka, jaký smysl má zabývat se návrhem reformy korejského buddhismu z počátku minulého století. Odpovědí nám musí být náš zájem, se kterým k dílu přistoupíme. Jeho charakter nám umožňuje číst jej mnoha způsoby.

Primárním úkolem díla je navrhnout reformy buddhismu, a tak je dílo možno také číst. I když se dílo zabývá stavem korejského buddhismu před stolety, není tak neaktuální, jak by se mohlo na první pohled zdát. Některé z problémů, které Han představuje, byly do jisté míry vyřešeny (např. problém ženatých mnichů vydělením řádu *Tchägodžong*; zajištění vzdělání mnichů jak v tradičních klášterních univerzitách, tak na univerzitách západního typu ad.). Mnohé ale pálí korejský buddhismus dnes stejně, ne-li více, jako tehdy. Neschopnost reagovat na problémy současnosti, rigidnost, zaostávání v misii daleko za ostatními náboženstvími, zejména protestantismem, fyzická i myšlenková vzdálenost klášterů od společnosti, exkluzivita zenové praxe pouze pro mnichy, neschopnost oslovit mladou generaci ad. Dílo tak má stále co říci i k současnému buddhismu.

Díky tomu, že je Han Jong-unovým úmyslem řádně popsat soudobý upadlý stav buddhismu, dovedeme si udělat, i když pesimistický, obrázek o jeho situaci. Spis je tak zprávou o podobě buddhismu počátku dvacátého století.

Další důležitou rolí, kterou pro nás dílo může hrát, je jakýsi klíč k Han Jong-unovi. Vzhledem k tomu, že tento spis je prvním Hanovým filozofickým dílem, a že se v něm vyjadřuje k mnoha tématům a svá tvrzení podpírá rozličnými argumenty, ukazuje se nám jeho styl myšlení, jeho priority, jeho životní postoj. Setkáme se se zárodky teorií, které později rozpracovává v dalších pracích., Autor se nám, českým čtenářům, vyjevuje v jiném světle, než známe například z jeho poezie; a tak se obraz, který o něm máme může vyjasnit či pozměnit.

Zajímavým bodem jsou také citáty ze západních filozofů a argumentace jimi. Jako příslušníci západní kultury se mnohdy setkáváme s citacemi a používáním východních konceptů a není nutné připomínat, jak často jsou desinterpretovány. Han Jong-unovo dílo nám ukazuje obdobnou situaci v druhém směru. Člověk zběhlý v tom kterém západním filozofickém směru si může udělat obrázek o jeho pochopení či nepochopení, výkladu a významu v odlišné kultuře.

V.2 *Myšlenková východiska a vlivy na Čosŏn pulgjo jusinnon*

V.2.1 Buddhismus

Han Jong-un byl buddhistickým mnichem, takže jeho základní argumentace vychází z buddhismu; z buddhistického vidění světa, společnosti, smyslu lidského života atd. Dílo je samotné návrhem reforem buddhismu, tudíž je tento zdroj nejdůležitější a nejvýznamnější.

Pokud na buddhismus zaostříme více, můžeme najít nejdůležitější základy, na nichž Han Jong-un staví. Vynecháme-li obecné buddhistické ontologické a kosmologické představy, jejichž znalost u čtenáře předpokládáme, považujeme za nutné zmínit následující:

a) Tathāgatarbha

Jedním ze základních, řekněme filozofických, předpokladů Han Jong-unových úvah je teorie tathāgatarbhy. Tathāgatarbha, zárodek tathāgaty, je koncept, který byl přijat mnoha buddhistickými školami, aniž by se kolem něj vytvořila škola samostatná. Zakládá se na různých sūtrách, z nichž pravděpodobně první je právě Tathāgatarbha sūtra. Dále ji najdeme v Mahāparinirvāna sūtre, Śrīmālā sūtre, ad.

Její pojetí se samozřejmě v různých školách liší, pro naší potřebu postačí obecná definice. Toto učení říká, že buddhovská přirozenost či buddhovská podstata je vlastní všem citícím bytostem. Všechny citící bytosti v sobě mají ukryto *buddhovství*. Proces probuzení, tedy vrchol buddhistické soteriologie, v tomto pojetí neznamena nic jiného, než objevení této buddhovské přirozenosti.

Koncept je potom postaven na roveň termínům *takovost* (眞如), *dharmové tělo buddhy* (法身), *dharmový svět* (法界), *povaha prázdnoty*(空性) ad. všechny tyto termíny jsou si navzájem synonymy nebo se navzájem vysvětlují a odkazují k pravé přirozenosti věcí; k nejzazší, nejoprávdovější realitě.⁹⁶

b) Hwaŏm

Škola, či myšlenkový směr Hwaŏm (čín. Huayan, 華嚴) je jednou z původních čínských škol. Vznikla na přelomu dynastií Sui a Tang a je originálním produktem setkání buddhismu s čínským myšlením. Mísí se v ní filozofie Mādhyamaka, Yogācāra, teorie tathāgatagarbhy (viz níže), teorie „původního probuzení“ ad. s logikou substance-funkce (kor. čchejong, 體用). Na bázi této logiky byly různé dualismy buddhismu jako *nirvána/samsára*, *Buddha/cítící bytosti*, *původní probuzení/získané probuzení* uvedeny v soulad.

Následovníky Buddhy trápil vztah výše zmíněných kategorií. Kategorie jako *nirvāṇa* a *Buddha* odkazují k něčemu absolutnímu, kdežto *samsára* a *cítící bytosti* označují relativní skutečnost. Se vztahem absolutního a relativního se různě, ale v důsledku obdobně, vyrovnávají všechny školy buddhismu, docházejí k závěru, že za jevovým světem, který je svým charakterem prázdný (空) či falešný (假), neboť je podmíněný karmickými příčinami (因) a podmínkami (緣), je neměnná, nehybná, mimo všechny pojmy ležící *takovost* (眞如). Protože cílem buddhismu je propracovat se podmíněného světa *samsáry* do nepodmíněného světa *nirvány*, buddhisty přirozeně zajímá jak překonat jinakost těchto dvou kategorií.

V učení školy Hwaŏm vše ústí do jednoho a to se štěpí do mnohého. Všechny jevy vznikají na základě vzájemné podmíněnosti. Všechny dharmy jsou na sobě závislé a žádná nemůže stát sama o sobě. Precizně to vyjádřil silský mnich Ŭisang ve své básni *Pŏpsŏngkye*, kde např. píše:

⁹⁶ Muller, Charles, ed. *Digital Dictionary of Buddhism*. <<http://www.acmuller.net/ddb>>. Edition of 12/2007.

„Pravou podstatou je vzájemná prostoupenost a proto není dvojnosti [...] nemaje trvalou vlastní podstatu vše vzniká na základě podmínek [...] v jednom je veškerenstvo, ve veškerenstvu je jedno, jedna je vše a vše je jedna, v pouhém zrnku prachu je obsažen celý vesmír a stejně tak ve všech zrnkách prachu [...] nekonečný čas je jeden okamžik a jeden okamžik je nekonečný čas [...] chvíle rozhodnutí vstoupit na stezku buddhismu je dokonalé probuzení a tak *samsára* a *nirvāna* jsou vždy spolu, princip a jevy se neliší [...]“⁹⁷

Důležitými výrazy ve slovníku školy Hwaŏm jsou princip (i, 理) a jevy (sa, 事) ty jsou následně použity v učení o čtyřech sférách⁹⁸.

1. Sféra jevů – zde jsou jevy nazírány jako rozdílné
2. Sféra principu – toto je sféra *takovosti*, je to sféra za našimi smysly pochopitelná pouze intelektem a intuicí
3. Sféra, kde si jev a absolutno nepřekáží – v této sféře jsou *i* a *sa* v absolutní jednotě, jev je vždy reprezentací základního principu a obráceně.
4. Sféra, kde si jevy nepřekáží – předchozí tři sféry, ve skutečnosti neexistují, jedná se spíše o didaktické pomůcky. Tato sféra je jediná, která opravdu existuje. Zde každý jev (sa) dokonale splývá s ostatními na základě *odvislého vzníkáni* bez ohledu na časovou následnost.⁹⁹

Toto je charakteristické pro školu Hwaŏm, nejen, že se jako ostatní školy zabývá vztahem jevu a principu (absolutna), ale jde o krok dále a zabývá se vztahem jevu a jevu.

⁹⁷ Ŭisang, *Ilſŭngpŏpkjedo*. Hanguk pulkjo čonsŏ sv. 2.

⁹⁸ 四法界:

1. 事法界
2. 理法界
3. 理事無碍法界
4. 事事無碍法界

⁹⁹ Chang, Garma C.C. *The Buddhist Teaching of Totality*. The Pennsylvania State University Press. University Park and London, 1986. str.141 – 171.

Han byl filozofií Hwaŏm silně ovlivněn, jeho práce je implicitně i explicitně tímto učením prosycena. Odraz této teorie vidíme v jeho představách o jednotě filozofie, v představách o svobodě a rovnosti a následně v představách o charakteru a hodnotě lidského života.

V.2.2 Evoluční teorie a sociální darwinismus

Dalším myšlenkovým směrem, jehož odraz v díle vidíme, je evoluční teorie a sociální darwinismus. Jistě nemůžeme tvrdit, že by Han Jong-un byl čistým sociálním darwinistou. Zůstává především buddhistou a humanistou, který klade důraz na rovnost, svobodu a probuzení citících bytostí. Ovšem odraz evoluční teorie promítnuté na společnost můžeme vidět na mnoha místech jeho díla. V kapitole o misii potkáváme A a B, kdy B, ačkoli je napadeno je v nepravu, protože je slabší, což funguje stejně jako přírodní zákon. Z těchto teorií evidentně vychází i při návrhu misie a i v dalších kapitolách, kde se objevuje boj náboženství o přežití a místo na Slunci.

V.2.3 Konfucianismus

Zmínili jsme, že Han Jong-un studoval konfuciánské spisy. Spíše než s konfucianismem se v díle setkáváme se západními filozofiemi a myšlením. Konfucianismus přichází ke slovu v bodech, které se dotýkají rodiny. Vidíme jej v kapitole o problémech mnišských svateb (IV.2.13a)) a také v části o mnišské jednotě (IV.2.15), kde se setkáme s Han Jong-unovým vyprávěním o tom, jak odešel z domova. Jde o ukázkou tradičního rozporu buddhismu a konfucianismu, kdy konfucianismus kritizuje buddhistické mnichy, protože se zříkají rodiny. Připomeňme, že samotný termín označující vstup do buddhistického řádu znamená „odchod z rodiny“ (出家, čchulka). V kapitole o mnišských svatbách jejich potřebu zdůvodňuje právě potřebou zachování rodové linie.

Z obou zmínek je patrné, že měl Han Jong-un jakýsi vnitřní konflikt a že těžce nesl vlastní porušování *synovské oddanosti* a snaží se buddhismus přizpůsobit tak, aby nebyl s tímto konceptem v rozporu.

V.2.4 Západní filozofie

Celé dílo je plné citátů a myšlenek západních, zejména novověkých filozofů. Han Jong-un se se západní filozofií seznámil díky svým cestám a studiu čínského filozofa Liang Qichaa. Vidíme zde snahu najít jednotu filozofie, založenou na učení o tathágatagharbě. Na druhé straně, ale Han Jong-un zůstává vždy na půdě buddhismu, který staví nad tyto filozofie. Jak několikrát ukazuje, buddhismus je ve vybraných otázkách důslednější. Na mnoha místech však používá citáty západních filozofů či Liang Qichaa účelově k podpoře svých myšlenek.

V.2.5 Důraz na vzdělání

Vzhledem k době, kdy Han Jong-un žil, lze v jeho myšlení očekávat významnou roli přisuzující vzdělání. Pro tehdejší literaturu je charakteristické až jisté přeceňování vzdělání. Vidíme ale rozdíly. Spíše než důraz na moderní vzdělání v zahraničí, které vidíme v románech *sin sosöl*, klade Han Jong-un důraz na základní vzdělání západního typu v Koreji. Zabýváme se reformami buddhismu, takže vzdělání zde slouží k povznesení buddhismu.

V.2.6 Křesťanství

Křesťanství má v tomto díle dvě role. Na jedné straně se vůči němu Han Jong-un vymezuje, jako vůči typickému zástupci pověrečného náboženství. Na druhé straně je to konkurent buddhismu v misijním souboji o věřící a je to konkurent, který má v současné době navrch. Je tedy nutno se mu vyrovnat, ale je možno se od něj příučit.

V.3 Han Jong-unovo myšlení

V.3.1 Základní teze

Ústřední hodnotou Han Jong-unova myšlení v *Pojednání* je svoboda. Celé dílo provází idea nezávislosti – nezávislosti na víře, na Bohu, na rituálech, na lidech. V podtextu každé kapitoly bychom onu svobodu našli.

Ruku v ruce se svobodou jde rovnost. Tak, jako musejí být lidé svobodní, jsou si ve své svobodě rovni. Svoboda a rovnost se pak stávají predikáty k subjektu člověk.

Jako svobodný a nezávislý má člověk plnou zodpovědnost sám za sebe, za svůj život.

V.3.2 Han Jong-unův buddhismus

Zde se pokusíme ukázat, jak se teze uvedené výše promítají do reformy. Han Jong-un měl k buddhismu, ke kterému se vyjadřuje, nesrovnatelně blíže, než máme my, a to jak místně a časově, tak zejména myšlenkově. Proto se domníváme, že pokoušet se o kritiku by bylo z naší pozice nekompetentní. Můžeme se ale pokusit si dopad reformy představit a můžeme se ptát.

Idea svobody se odráží ve snaze o pročištění buddhismu od pověr. Jak jsme si řekli, to, co autor nazývá pověrami, je do značné míry totožné s naším chápáním víry. Snaží se zbavit buddhismus představ o reciprocitě náboženského chování, neustále zdůrazňuje význam rituálu, jako připomenutí významnosti buddhů, stejně tak jako význam pro duchovní praxi člověka. Chce vrátit buddhismus k jeho původní funkci, tedy spáse skrze práci na sobě samém. Nikoli aby byl vnímán jako prostředek k zisku osobního štěstí. Han Jong-un se snaží očistit v buddhismu to, co jej činí odlišným od ostatních náboženství. V mnoha bodech, alespoň po praktické stránce, se opravdu vrací k původnímu učení Buddhy, jak se zachovalo např. v praxi jižních buddhistických škol. V dalších bodech, zejména tam, kde se odráží „západní myšlení“ se zase obrací směrem úplně jiným.

Řekli jsme si, že Han Jong-un chce člověka samostatného a nezávislého. To je pro něj nejvyšší měřítko, které staví i nad pravidla buddhistické obce. Nezávislost ale nesmí splývat s izolací. Han Jong-un naopak zdůrazňuje nutnost návratu buddhismu mezi lid. Snaží se přimět mnichy, aby neusilovali jen o vlastní spásu, a už vůbec ne o pohodlný život. Zdůrazňuje, že jednou z charakteristik buddhismu je altruismus a snaha o spásu všech cítících bytostí. Apeluje proto, aby se buddhismus stal angažovaným.

Je nutno si uvědomit, že ačkoli je dílo děleno do jednotlivých kapitol – problémů, takto vydělené problémy ve skutečnosti nenajdeme. Náboženství je složitý, vnitřně propletený systém psychologických, sociálních, ekonomických a i politických vztahů. Proto se změna v jedné jeho části musí nutně projevit v částech dalších a to někdy na místech, kde by je člověk čekal nejméně. Řekne-li tedy Han Jong-un A, musí nutně říci B a nezřídka C a D, aby celý systém zůstal koherentní. Han Jong-un tak má před sebou složité klubko navzájem propletených vztahů, které musí rozmotat.

Otázkou, která po přečtení Pojednání vytane je, jak by se reforma projevila v praxi; zda by vedla k opravdové revitalizaci buddhismu či k ještě většímu úpadku. Zda právě body, které Han Jong-un odstranil, v čele s pověrami, nejsou právě tím nejlákavějším a pro věřící potřebným. Odpověď na tyto otázky by pravděpodobně dala jen praxe.

Je těžké si představit, zda by například odstranění rituálů, které vyplývají z (po)věr vedlo k oslabení buddhismu a odlivu těch věřících, kteří opravdu hledají víru, či zda by tito byli uspokojeni právě důrazem na individuální praxi.

Domýšlíme-li jednotlivé body reformy do důsledků, vyplouvá na povrch její obrovitost. Domníváme se, že v této – teoretické – podobě je Han Jong-unovo dílo velmi propracované a koherentní. Možnost úspěšného převedení navrhované reformy do praxe je ovšem otázka jiná, i sám Han Jong-un na několika místech o proveditelnosti pochybuje.

Zajímavé by bylo také porovnat Han Jong-unův návrh na reformy s učením různých křesťanských i buddhistických reformátorů, která byla uvedena do praxe a na základě jejich vývoje odhadnout dopad jeho Pojednání.

V.3.3 Poznámka k argumentaci

Za povšimnutí také jistě stojí Han Jong-unova argumentace, či přesněji nejednotná volba argumentů. Srovnajme například jeho kritiku uctívání Amitábhy v IV.2.7 a zkoumání vhodnosti uctívání deseti králů v IV.2.10c). S možností úspěchu *jebul* se vyrovnává z mnoha různých pohledů (dokonce při tom i ignoruje sútry tvrdící opak). Zabývá se problémem na různých rovinách od

doslovnosti po tathāgatagarbhu. Existenci deseti králů, podzemního soudu a říše krále Jamy, proti očekávání, neproblematizuje a nezpochybňuje. Na většině míst působí jeho argumentace velmi racionálně. Viděli jsme, že se silně staví proti pověrám a víře tak jak ji známe my. Najednou se setkáme s králi, kteří soudí hříšníky a s různými božstvy. Faktem je, že Han Jong-unovi šlo o zrušení jejich uctívání, což se mu podařilo již na této úrovni, aniž by se musel namáhat popíráním jejich existence. Je také vhodné připomenout, že buddhismu nečiní bytosti typu božstev žádný problém. Umí je zařadit do svého pojetí světa.

VI. Technické poznámky a bibliografie

VI.1 Zkratky

Dosl. – doslova

Skt. – sanskrtsky

Kor. – korejsky

VI.2 Transkripce

Pro přepis korejštiny používáme českou vědeckou transkripci, pro přepis čínštiny fonetickou abecedu pinyin, pro přepis sanskrtu používáme mezinárodní transkripci; ve slovech, která jsou v češtině zažitá, používáme českou variantu (např. sůtra).

VI.3 Bibliografie

- Bacon, Francis. *Nové organon*. Svoboda. Praha, 1974.
- Eckert, Carter J. et al. *Dějiny Koreje*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha, 2001.
- Gruberová, Ivana. *Manhā Han Jong-un: Tvoje mlčení (Nimūi Ččimmuk). "Intence života a tvorby" v básnické sbírce korejského buddhistického mnicha*. Doktorská disertační práce. FFUK. Praha, 1997.
- Hädžu, *Hwaömūi segje*. Mindžoksa. Söul, 1998.
- Han, Jong-un. *Čosön pulgjo jusinnon*. Undžusa. Söul, 1992.
- Huh Woosung. „Manhae's Understanding of Buddhism” in Lee, Seung-hwan et al. *Korean Philosophy: Its Tradition and Modern Transformation*. Hollym International Corp./ Hollym Corporation Publishers. New Jersey/ Söul, 2004.
- Chang, Garma C.C. *The Buddhist Teaching of Totality*. The Pennsylvania State University Press. University Park and London, 1986.
- Kant, Immanuel. *Kritik der reinen Vernunft*. Felix Meiner Verlag. Hamburg, 1990.
- Keown, Damien. *A Dictionary of Buddhism*. Oxford University Press. New York, 2003.
- Kim, Jaegwoon. Sosa, Ernest. *A Companion to Metaphysics*. Blackwell. Cambridge, Massachusetts/Oxford, 1995.
- McGreal, P. (ed). *Velké postavy východního myšlení*. Prostor. Praha, 1998.
- Miltner, Vladimír. *Malá encyklopedie buddhismu*. Práce. Praha, 1997.
- Muller Charles. „Korean Buddhism: A short overview”,
<<http://www.hm.tyg.jp/~acmuller/kor-bud/korbud-overview.html>> 2003.

- Muller, Charles, ed. *Digital Dictionary of Buddhism*.
<<http://www.acmuller.net/ddb>>. Edition of 12/2007.
- Sögwang (ed.). *Hanjöngpulgjosadžon: The Korean-English Buddhist Dictionary*.
Pulgwangčchulbanbu. Söul, 2003.
- Ŭisang, *İlsünpöpkjedo*. Hanguk pulgjo čönsö sv. 2.

VII. Resumé

V této bakalářské práci se zabýváme spisem „Pojednání o reformách korejského buddhismu (Čosŏn pulgjo jusinnon) “ korejského buddhistického mnicha, vlastence, filozofa, básníka Han Jong-una , který je českému čtenáři znám zejména jako autor sbírky milostných básní *Tvoje mlčení*.

V díle, které v této práci analyzujeme, se nám autor vyjevuje ve všech svých dalších aspektech. Ve spisu, který napsal v roce 1910 po 13 letech života v mnišské komunitě, zenové praxi, studiu západní filozofie a studijní cestě do Japonska podrobuje soudobý korejský buddhismus palčivé kritice a navrhuje propracovaný systém reform. Zejména díky prvním čtyřem propedeutickým kapitolám, se nám tento velký korejský myslitel ukazuje jako filozof a poskytuje nám klíč k sobě samému.

V Pojednání tak můžeme vystopovat jeho základní myšlenková východiska, kterými jsou teorie *tathāgatagarbhy*, filozofie školy *Hwaŏm*, sociální darwinismus, konfucianismus, západní filozofie a díla čínského filozofa Liang Qichaa.

VIII. Abstract

Analysis of Han Yongun's "On Reforms of Korean Buddhism"

Manhae Han Yong-un is known in our country for his poetry (Nimeui Chimmuk) and involvement in Korean fight for independence. The Treatise "On Reforms of Korean Buddhism (Joseon Bulgyo Yusinnon)" is one of his most important works. However, it has not been introduced to our scholar community yet. Therefore I have decided to take it as the subject of my BA thesis.

The Treatise was originally written in classical Chinese, but our work is based on its Korean translation. Since is not only a list of reforms, but strongly philosophical work, our intention is to introduce Han Yong-un's thought included in it.

The Han Yongun's work is naturally rooted in cultural and political context, so before the actual analysis of the work we add short introduction to modern Korean history and history of Korean Buddhism. Specific problems of Buddhist philosophy, points of Chinese culture and history that may appear we will solve *ad hoc* by footnotes. Of course we add a short introduction to life of Han Yong-un. The centre of our work is the analysis of the Treatise. We will follow its structure and point out the important ideas as they appear.

The Treatise is divided into 17 chapters. The most important are the chapters 1-4 that include important premises and presumptions needed for the rest of the work. So Han Yong-un analyses what is the nature of Buddhism, finds its specifics compared to other religions, evaluates history of contemporary Korean Buddhism, touches the problem of cognition, character of human and value of human life. In following chapters, he points out specific problems that are to be reformed.

The important thesis of Han Yong-un's Treatise is freedom or independence; independence from faith, God, rituals, people. But his independence is accompanied with equality. People must be equal in their

independence and freedom and then they can take responsibility for their lives.
This concept we can see as the corner-stone of every reform in his book.